

INOVATIVNOST KREATIVNOST PODUZETNOST

u odgojno-obrazovnom sustavu

MEĐUNARODNA ZNANSTVENO-STRUČNA KONFERENCIJA:
INOVATIVNOST, KREATIVNOST I PODUZETNOST
U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SUSTAVU

Knjiga sažetaka

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PROFESSIONAL CONFERENCE:
INNOVATIVENESS, CREATIVITY AND
ENTREPRENEURSHIP IN EDUCATION SYSTEM

Book of Abstracts

Knjiga sažetaka s Međunarodne znanstveno-stručne konferencije „Inovativnost, kreativnost i poduzetnost u odgojno-obrazovnom sustavu“

Nakladnik / Publisher
Sveučilište u Zadru

Za nakladnika / For the Publisher
Dijana Vican, rektorica

Uredništvo / Editorial Board
Dijana Vican, Igor Radeka, Daliborka Luketić, Matilda Karamatić Brčić

Lektorica za hrvatski jezik / Croatian language editing
Marija Cvetković

Lektorica za engleski jezik / English language editing
Marija Cvetković

Grafičko oblikovanje i prijelom / Graphic design and layout
Ines Bralić, Grafikart d.o.o., Zadar

Oblikovanje logotipa konferencije / Conference logo design
Jakov Marin Vežić

Tisak / Printed by
Grafikart d.o.o.

Naklada / Print run
250

ISBN 978-953-331-170-8

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Znanstvene knjižnice Zadar pod brojem 150726069

ORGANIZACIJA / ORGANIZATION

Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Centar „Stjepan Matičević“
Agencija za odgoj i obrazovanje
Međnarodni izobraževalni center, Ljubljana, Slovenija

PROGRAMSKI ODBOR / SCIENTIFIC COMMITTEE

prof. dr. sc. Dijana Vican
prof. dr. sc. Igor Radeka
doc. dr. sc. Daliborka Luketić
doc. dr. sc. Matilda Karamatić Brčić
doc. dr. sc. Rozana Petani
izv. prof. dr. sc. Jasmina Vrkić Dimić
mag. Maruška Željeznov Seničar
doc. dr. sc. Maja Cindrić
dr. sc. Snježana Mališa

ORGANIZACIJSKI ODBOR / ORGANIZING COMMITTEE

doc. dr. sc. Marija Buterin Mičić
dr. sc. Ana Marija Rogić
Jelena Vlahović, prof.
Bernarda Palić, mag. paed.
Marijana Miočić, prof.
Irena Kozulić, dipl. oec.
Ana Sokol, prof.

Održavanje konferencije omogućili su: / The Conference is supported by:

Sveučilište u Zadru / University of Zadar
Grad Zadar / City of Zadar
Zadarska županija / Zadar County

KNJIGA SAŽETAKA BOOK OF ABSTRACTS

Autori su odgovorni za sadržaj svojih sažetaka
The authors are responsible for the content of their abstracts

SADRŽAJ

PLENARNA IZLAGANJA / PLENARY LECTURES

Toni Bielić

Utjecaj tehnologije na primjenu tradicionalnih znanja i vještina	12
The Impact of Technology on Applying Traditional Knowledge and Skills	13

Robert Kopal

Što ne znamo da ne znamo?	14
What We Don't Know that We Don't Know?	15

Dijana Vican, Daliborka Luketić

Inovativnost, kreativnost i poduzetnost u kompetencijskom profilu onih koji poučavaju	16
Innovation, Creativity and Entrepreneurship in the Competence Profiles of Those Who Teach	17

Igor Radeka

Karakter odgoja i obrazovanja i odgoj i obrazovanje karaktera	18
The Character of Education and the Education of Character	19

ZNANSTVENO-STRUČNI RADOVI / SCIENTIFIC-PROFESSIONAL PAPERS

Maruška Željeznov Seničar

Teaching Strategies for Support Innovation at Students	21
--	----

Marko Vučetić

Odgoj za demokraciju u humanističkoj koncepciji	22
Education for Democracy in the Humanistic Conception	23

Matilda Karamatić Brčić, Daliborka Luketić, Višnja Perin

Nastavničke kompetencije u kontekstu kreativne i inovativne nastave	24
Teaching Competences in the Context of Creative and Innovative Teaching	25

CONTENTS

Marija Buterin Mičić

Poticanje kreativnosti u školskom okruženju: mogućnosti i izazovi	26
Fostering Creativity in the School Environment: Possibilities and Challenges	27

Esmeralda Sunko

Potpomognuta komunikacija u odgoju i obrazovanju djece sa složenim komunikacijskim potrebama	28
Assisted Communication in the Education of Children with Complex Communication Needs	29

Anita Zovko, Dijana Guštin

Uloga odgajatelja u formiranju domske kulture	30
The Role of Educator in Creating Student Dorm Culture	31

Nikolina Krajinović, Rozana Petani

Interpersonalne vještine nastavnika kao komponenta pozitivne školske klime	32
Interpersonal Teacher Skills as a Component of Positive School Climate	33

Zora Zuckerman, Duška Petranović

Inkluzija i promjena percepcije zajednice prema učenicima i studentima s tjelesnim oštećenjem	34
The Inclusion and the Change of Community Perception in Regards to Pupils and Students with Physical Disabilities	35

Jelena Vlahović, Ana Marija Rogić, Jasmina Vrkić Dimić

Ispitivanje mogućnosti poticanja razvoja inovativnosti, kreativnosti i poduzetnosti kod učenika – perspektive studenata polaznika PN-a	36
Examining the Possibilities of Encouraging the Development of Students' Innovativeness, Creativity and Entrepreneurship – Perspectives of Students Involved in the PN Educational Program	37

Violeta Valjan Vukić, Marina Muštra, Ivana Ivetić

Osobitosti učenja matematike u Montessori pedagogiji – poticaj za inovativnost, kreativnost i poduzetnost u odgoju i obrazovanju	38
Peculiarities of Learning Mathematics in Montessori Pedagogy – Motivation for Innovativeness, Creativity and Entrepreneurship in Education	39

Petra Korenjak Marčun			
Kamishibai Theatre – a Link Between Art Club and Russian Class	41		
Renata Čepić, Margareta Šporčić Škrobonja			
Inoviranje profesionalnog djelovanja odgajatelja: od znanosti do prakse	42		
Innovating the Professional Work of Preschool Teachers: from Science to Practice	43		
Inga Seme Stojnović, Tijana Vidović			
Inovacije u kulturi ustanove – primjer hrvatskog identiteta i poduzetnosti u dječjem vrtiću	44		
Innovations in the Culture of the Institution - an Example of Croatian Identity and Entrepreneurship in Kindergarten	45		
Sanja Bilač			
Model mentorske potpore učenicima s teškoćama	46		
Mentoring Support Model for Students with Disabilities	47		
Božena Krce Miočić, Tomislav Klarin, Gabrijela Vidić			
Poduzetničke kompetencije ravnatelja odgojno-obrazovnih ustanova	48		
Entrepreneurial Competences of Principals of Educational Institutions	49		
Anela Nikčević-Milković, Marko Jurjević, Sanja Perkušić			
Uporaba digitalnih medija za poučavanje	50		
Using Digital Media for Teaching	51		
Josip Miletić, Jurica Bosna			
Uloga marketinga u upravljanju školom	52		
The Role of Marketing in School Managing	53		
Ružica Jemeršić, Božica Mandić			
Poduzetništvo u nastavi	54		
Entrepreneurship in Teaching	55		
Iva Buchberger, Valentina Bolčević			
Poučavanje za kritičko mišljenje: smjernice za implementaciju	56		
Teaching for Critical Thinking: Implementation Guidelines	57		
Linda Grubišić Belina, Tanja Marčan			
Inovativni pristup razvijanju čitalačke kompetencije učenika	58		
An Innovative Approach to Developing Students' Reading Skills	59		
Anđelka Visković			
Projekt „BI-PI-TRI: Budi pokretač, budi poduzetnik, budi pobjednik“	60		
Project “BI-PI-TRI: Be a Promoter, Be an Entrepreneur, Be a Winner”	61		
Bernarda Palić			
Značaj dječje igre u poticanju kreativnosti djece rane i predškolske dobi	62		
The Significance of Child's Play in Encouraging Creativity in Children of Early and Preschool Age	63		
PRIMJERI DOBRE PRAKSE / EXAMPLES OF GOOD PRACTICE			
Nikolina Pajnić, Ljiljana Kencel, Marija Čemeljić-Salopek, Toni Erdfeld			
Projekt „Multisenzorički vrt“	64		
“Multisensory Garden” Project	65		
Tamara Turić, Alida Devčić Crnić, Dubravka Dužević			
Suvenir s Mlake	66		
Souvenir from Mlaka	67		
Neda Grbin			
Jelovnik s okusom i mirisom Mediterana	68		
Menu of Mediterranean Flavors and Scents	69		
Davorka Abramac			
Djeca – znanstvenici u projektu „Čuvajmo šišmiše“	70		
Children – Scientists in the Project “We Protect Bats”	71		
Dinko Marin, Mejra Uglešić, Ignis Lemezina, Ljubica Jordan			
Škola prijatelj Parka prirode Vransko jezero	72		
Our School – Vransko Jezero Nature Park's Friend	73		
Andreja Sedlar			
Poduzetništvo u vrtiću: od gline do izložbe keramike	74		
Entrepreneurship in Kindergarten: from Clay Modeling to Ceramics Exhibition	75		
Larisa Stanin, Ivana Kurta, Ivana Tičić			
Dramski pokušaji (nastojanja, trud) i rezultati	76		
Dramatics – Endeavours and Results	77		

Alenka Banić Juričić			
Od usmene predaje do e-knjige	78		
From Oral Tradition to e-Book	79		
Aurika Matković			
Špilje u našem zavičaju i zaštita šišmiša	80		
Caves in Our Local Region and the Protection of Bats	81		
Aurika Matković			
Vinova loza	82		
Grapevine	83		
Aurika Matković			
Istarski tartuf – hrvatski biser, podzemni gospodin	84		
Istrian Truffle – the Croatian Pearl and Gentleman of the Underground	85		
Jagoda Gauta, Nada Nekić			
Odgoj za poduzetništvo	86		
Education for Entrepreneurship	87		
Adriana Pavlinić Tomšić, Dana Stakor			
Nastavni materijali koje su izradili učenici za sebe i za svoje prijatelje s teškoćama u učenju	88		
Teaching Materials Developed by the Students for Themselves and for Their Friends with Learning Difficulties	89		
Štefan Žun			
Škola kao primjer upotrebe i proizvodnje različitih vidova energije	90		
School as an Example of the Use and Production of Different Forms of Energy	91		
Valentina Borščak, Koraljka Mahulja-Pejčić, Josipa Gračanin			
Čudo u 3. a razredu	92		
Wonder in Our Classroom	93		
Vesna Antić			
Poljoprivredno gospodarstvo dječjeg vrtića „Grigor Vitez“	94		
“Grigor Vitez” Kindergarten Farming	95		
Marin Pavičić			
Sretna škola Plave Ekonomije u završnici za dodjelu nagrade Zayed Future Energy Prize u Abu Dhabiju, UAE		96	
The Happy School of Blue Economy among finalists for the 2018 Zayed Future Energy Prize in Abu Dhabi, UAE		97	
ZNANSTVENO-STRUČNI RADOVI / SCIENTIFIC-PROFESSIONAL PAPERS			
Dinko Marin			
Inovativnost i kreativnost u poučavanju geografije		98	
Innovativeness and Creativity in Teaching Geography		99	
Bojan Branisljević			
Odgoj djece jasličke dobi kao aktivnih i demokratskih građana u kontekstu Eriksonove teorije psihosocijalnog razvoja		100	
Education of Toddlers as Active and Democratic Citizens in the Context of Erikson’s Theory of Psychosocial Development		102	
Sanja Pavić			
Kreativnost u Montessori pedagogiji u radu s potencijalno darovitom djecom u dječjem vrtiću „Cekin“		104	
Creativity Using Montessori Pedagogy with Potentially Gifted Children in “Cekin” Kindergarten		105	
Marta Pajdl			
Djela suvremene likovne umjetnosti na satima likovne kulture		106	
The Works of Contemporary Art in Art Classes		107	
Ana Pejdo, Nensi Segarić, Jadranka Brkić Vejmelka			
Kako kreativni školski projekti potiču ekološku osjetljivost učenika i lokalne zajednice na primjeru projekta „Eko dani“ Prirodoslovno-grafičke škole u Zadru		108	
“Eco Days” Project of the Natural Science and Graphic Design High School in Zadar as an Example of How Creative School Projects Encourage Environmental Sensitivity of Students and the Local Community		109	

Tena Čačić, Mirela Škarić

Primjena integralne teorije u nastavi na primjeru učenja notne pismenosti u nižim razredima osnovne škole 110

Application of Integral Theory in the Example of Teaching Music Literacy in Second Grade of Elementary School 111

Vanja Zanze, Danijela Bilić

Poticanje stvaranja i izražavanja izvan okvira u dječjem vrtiću 112

Fostering Creativity and Unrestricted Expression in Kindergarten 113

Vanja Zanze, Danijela Bilić

Kreativni izričaj djeteta u dramskoj improvizaciji 114

Children's Creative Expression in Dramatic Improvisation 115

RADIONICA / WORKSHOP

Inga Seme Stojnović, Tihana Šimunić

Ograničavajuća vjerovanja i poduzetnost u pričama za djecu 116

Restrictive Beliefs and Entrepreneurship in Children's Stories 117

ZNANSTVENO-STRUČNI RADOVI / SCIENTIFIC-PROFESSIONAL PAPERS

Snježana Mališa, Leali Osmančević

Medijske kompetencije nastavnika kao preduvjet diferenciranoga poučavanja 118

Media Competence of Teachers as a Precondition for Differentiated Teaching 119

Nina Ljubičić

Važnost socijalnog i materijalnog okruženja u procesu prirodnog učenja djece rane dobi 120

The Importance of Social and Material Surroundings in Process of Natural Learning of Children in Early Age 121

Iva Mondecar, Ružica Podhraški

Značaj rane stimulacije osjetila u procesima učenja djece rane i predškolske dobi 122

The Importance of Early Sensory Stimulation in the Learning Process of Children in Early and Preschool Age 123

Matilda Karamatić Brčić, Marijana Miočić

Uloga ravnatelja u inovativnoj školi – suvremeni pristupi u vođenju odgojno-obrazovne ustanove 124

The Role of Principal in Innovative School – Contemporary Approaches to Educational Leadership 125

Sandra Kramarić

Utjecaj književnog djela na razvoj kreativnosti djece predškolske dobi 126

Influence of Fairy Tales on Development of Creativity in Preschool Children 127

Željka Požgaj, Dijana Guštin

Kreativnost kao podloga za inovacije – inovacija kao temelj za primjenu kreativnosti 128

Creativity as Innovation Platform – Innovation as the Basis for the Use of Creativity 129

RADIONICA / WORKSHOP

Marja Godler

Storyline – New Teaching Approach 131

Tijana Vidović, Inga Seme Stojnović

Baština u srcu igranke 132

Heritage in the Heart of Toy 133

Toni BielićSveučilište u Zadru,
Pomorski odjel

Utjecaj tehnologije na primjenu tradicionalnih znanja i vještina

Ubrzani razvoj tehnologije nastaje početkom 20-og stoljeća zbog primjene novih tehničkih saznanja u području proizvodnje, transporta i komunikacije. Dotadašnja znanja i vještine tranzitiraju u nove oblike, potrebne za vođenje i upravljanje suvremenim tehnološkim sustavima. Takva tranzicija s vremenom je dovela do marginalizacije tradicionalnih znanja i vještina u mnogim područjima ljudskog rada. Uz sve dobrobiti do kojih je došlo primjenom novih tehnoloških rješenja uočavaju se i tendencije stvaranja ovisnosti o tehnologiji koja čovjeka stavlja u podređeni položaj, te umanjuje njegovu kreativnost i temeljnu potrebu samoodređenja kroz radne procese. U tom smislu potrebno je optimizirati društvene i tehničke potencijale u integralni sustav koji će omogućiti harmonično djelovanje čovjeka i tehnologije u stvaranju materijalnih i kulturnih dobara suvremene civilizacije.

Ključne riječi: tehnologija, znanje, vještine, kreativnost

Toni BielićUniversity of Zadar,
The Maritime Department

The Impact of Technology on Applying Traditional Knowledge and Skills

Accelerated technology development emerges in the early 20th century due to the application of new technical knowledge in the area of production, transport and communication. The existing knowledge and skills have been transiting into new forms, needed to operate and manage modern technological systems. Such transition has led to the marginalization of traditional knowledge and skills in many areas of human labour. Along with the benefits of applying new technological solutions, there are also tendencies of creating dependence on technology that puts man in a subordinate position, and reduces his creativity and the fundamental need for self-determination through working processes. In this regard, it is necessary to optimize the social and technical potentials in an integral system that will enable the harmony of man and technology in the creation of material and cultural goods of modern civilization.

Keywords: technology, knowledge, skill, creativity

Robert Kopal

Visoko učilište Algebra

Što ne znamo da ne znamo?

Tijekom predavanja praktičnim će se primjerima prikazati ključni izazovi iznalaženja odgovora na pitanje svih pitanja: „Što ne znamo da ne znamo?“ Umijeće analiziranja jest umijeće postavljanja pitanja, a ne traženja odgovora. Kako promišljati i divergentno i konvergentno? Koja su to kognitivna ograničenja i „zamke“ koje značajno otežavaju analizu? Što su to obrasci očekivanja, a što je učinak ustrajnosti? Zašto griješimo u odlučivanju uslijed heuristika, pristranosti, logičkih pogrešaka i mentalnog sklopa? Zašto izbjegavamo analitičke strukture? Što je to *satisficing*? Što se događa kada naš um koristi prečac temeljen na uzorku, odnosno kada funkcionira analogički, a ne logički?

Da bismo mogli ostvariti sinergiju inovativnosti, kreativnosti i poduzetnosti, potrebno je pronaći odgovore na ta i mnoga druga pitanja.

Ključne riječi: *divergentno i konvergentno razmišljanje, kognitivna ograničenja, obrasci očekivanja, heuristike, pristranosti, logičke pogreške, mentalni sklop, satisficing, analogičko razmišljanje*

Robert Kopal

Algebra University College

What We Don't Know that We Don't Know?

Using practical examples, the lectures will show key challenges in the pursuit of the answer to the question of all questions: “What we don't know that we don't know?” The art of analysing is the art of asking questions rather than trying to find answers. How to think divergently and convergently? What cognitive limitations and traps significantly hinder our analyses? What are expectation patterns or how our minds resist change? Why do we make mistakes in decision-making and what heuristics, biases, fallacies or mindsets have to do with it? Why do we try to avoid analytical structures? What does the term *satisfice* stand for? What happens when our minds use heuristics based on a pattern, and what are the consequences of analogical thinking?

It is crucial to find answers to these and many other questions to be able to achieve synergy of innovativeness, creativity, and the enterprising spirit.

Keywords: *divergent and convergent thinking, cognitive limitations, expectation patterns, heuristics, biases, fallacies, mind sets, satisficing, analogical thinking*

**Dijana Vican
Daliborka Luketić**

Sveučilište u Zadru,
Odjel za pedagogiju

Inovativnost, kreativnost i poduzetnost u kompetencijskom profilu onih koji poučavaju

Pred odgojem i obrazovanjem su dva stalna očekivanja; s jedne strane, da pokreće promjene u društvu, a s druge strane, da mijenja sebe. Ni jedno ni drugo očekivanje ne može se ostvariti bez inovativnosti, kreativnosti i poduzetnosti neposrednih nositelja odgojno-obrazovne djelatnosti – odgojitelja, učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja.

Autorice ekspliciraju inovativnost, kreativnost i poduzetnost kao sastavnice kulture odgojno-obrazovne ustanove i zahtjeve suvremene odgojno-obrazovne ustanove, koji se prepoznaju u praktičnom odrazu kroz cijeli kurikulumski ciklus. Sadržajnom analizom recentnih istraživanja pokazuju povezanost inovativnosti, kreativnosti i poduzetnosti učitelja i učenika s pitanjem: a) optimalne mjere - „ni previše ni premalo“ - sadržajnog kurikulumskog opterećenja koje u procesu poučavanja i učenja istinski omogućuju učenikovo vlastito promišljanje, kreativno mišljenje i originalnost, i b) stupnja autonomije odgojno-obrazovne ustanove s obzirom da inovativnost, kreativnost i poduzetnost pretpostavljaju autonomiju učitelja i učenika.

Ključne riječi: inovativnost, kreativnost i poduzetnost učitelja i nastavnika, kultura odgojno-obrazovne ustanove, autonomija odgojno-obrazovne ustanove

**Dijana Vican
Daliborka Luketić**

University of Zadar,
Department of Pedagogy

Innovation, Creativity and Entrepreneurship in the Competence Profiles of Those Who Teach

The education system is always faced with the same two expectations: on one hand, to trigger changes in society, and on the other hand, to change itself. Neither of those expectations can be achieved without the innovativeness, creativity and entrepreneurial spirit of the immediate bearers of educational activities – educators, teachers, professors, expert associates and principals.

The authors of this paper emphasize innovation, creativity and entrepreneurship as components of the educational institution culture, and the requirements of a modern educational institution, which are recognized in practical reflection through the entire course of curriculum cycle. The content analysis of recent studies shows the link between the innovativeness, creativity and the entrepreneurial spirit of teachers and students with the issue of: a) optimal measure – “neither too much, nor too little” – of the curriculum content load, which in the process of teaching and learning truly allows the students to develop independent thinking, creative thinking and originality, and b) degree of institutional autonomy, since autonomy of teachers and students is the precondition for innovation, creativity and entrepreneurship.

Keywords: innovation, creativity and entrepreneurship of teachers and educators, educational institution culture, educational institution autonomy

SEKCIJA 1

Igor RadekaSveučilište u Zadru,
Odjel za pedagogiju**Karakter odgoja i obrazovanja i odgoj i obrazovanje karaktera**

Od Senekine antičke grome „ne učimo za školu, nego za život“ pa sve do naših dana kontinuirano se aktualizira potreba deskolarizacije sustava odgoja i obrazovanja, odnosno otvaranja škole prema stvarnim životnim potrebama. U tom kontekstu suvremena teorija pragmatizma smatra da je za odgoj i obrazovanje bolji gram iskustva nego tovar teorija.

Smisao tako shvaćenog odgoja i obrazovanja nije u znanju nego u činjenju, tj. osposobljavanju za život. Presudan je funkcionalni pristup odgoju i obrazovanju, tj. odabir odgovarajućeg načina razvoja osobnosti uspješnog pojedinca sposobnog nositi se s recentnim društvenim izazovima.

Inovativnost, kreativnost i poduzetnost ne mogu se razvijati pasivnim usvajanjem sadržaja, nego aktivnim odgojem i obrazovanjem usmjerenim na razvoj vrijednosti i na njima utemeljenih sposobnosti koje će, najprije u školi, a potom i u životu, omogućiti njihovo ostvarenje.

U radu koji slijedi raspravljaju se potreba promjene načina odgoja i obrazovanja u hrvatskim odgojno-obrazovnim ustanovama kao pretpostavke prilagodbe suvremenom životu i radu.

Ključne riječi: *tradicionalni odgoj i obrazovanje, suvremeni odgoj i obrazovanje, inovativnost, kreativnost i poduzetnost*

SECTION 1

Igor RadekaUniversity of Zadar,
Department of Pedagogy**The Character of Education and the Education of Character**

From Seneca's ancient gnome *We do not learn for school, but for life*, up to the present day, the need for a redefinition of the system of education and the opening up of the school to real life needs is continually present. Within this context, the contemporary theory of pragmatism believes that for education it is *better to have a gram of experiences than a ton of theory*.

The concept of such a perception of education is not premised on knowledge but instead on the practical aspect, i.e. training for life. The functional approach to education is prioritized, i.e. the selection of an appropriate way of developing the personality of a successful individual capable of dealing with recent social challenges.

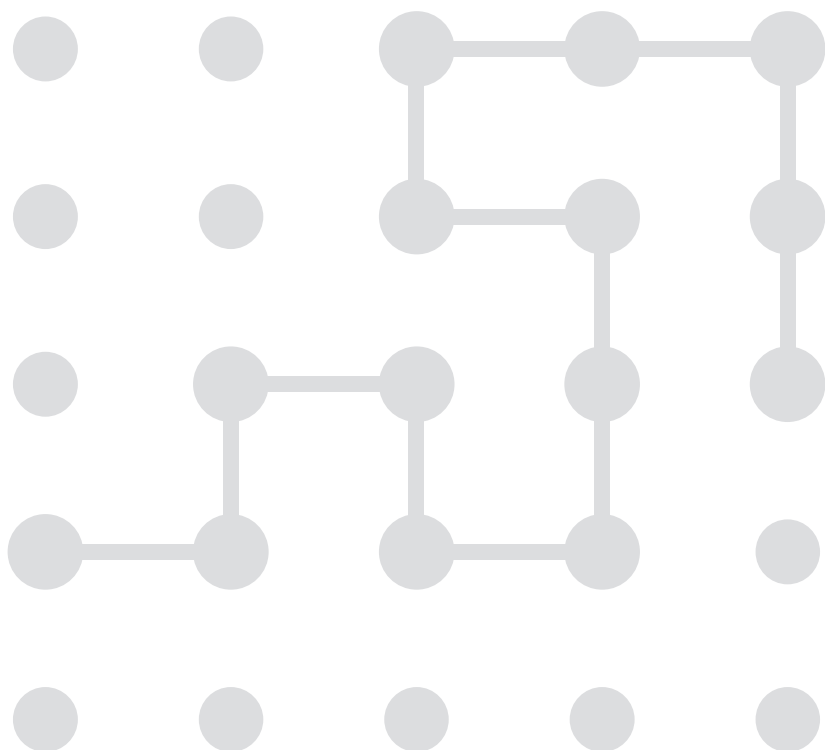
Innovation, creativity, and entrepreneurship can not be developed through passive content adoption but instead by active education and training aimed at developing values and skills that will be further developed through school and later in life.

The following paper discusses the need for a change in the methods of education within Croatian educational institutions as a prerequisite for adapting to modern life and work.

Keywords: *traditional education, modern education, innovation, creativity and entrepreneurship*

Maruška Željeznov Seničar

International Educational Center Ljubljana

Teaching Strategies for Support Innovation at Students

The school environment offers opportunities for developing pupils' innovativeness. One approach is design thinking. Design thinking requires empathy, analytical thinking, creativity, flexibility, action and dealing with feedback. Design thinking method includes: empathize (research, observe, engage, immerse), define (user, need, insight), ideate (brainstorming, creative techniques, generating ideas), design prototype and testing (smart analysis). At the presentation we will show the concrete application of the method in the teaching settings.

Keywords: innovation, design thinking, learning

Marko Vučetić

Sveučilište u Zadru,
Odjel za filozofiju

Odgoj za demokraciju u humanističkoj koncepciji

Teoretičarka obrazovanja i demokracije, Martha C. Nussbaum, upozorava da se suvremeno društvo tenzije institucionalne svemoći i individualne nemoći nalazi u do sada najozbiljnijoj krizi, a ta kriza nije kriza ekonomije, nego kriza obrazovanja. Demokratske države, u svojim obrazovnim politikama, izražavaju tendenciju da građane reduciraju na bića ekonomije, a ne na to da razvijaju sućut, solidarnost i humanitet. Svijet koji danas poznajemo dominantno je svijet izgrađen na nekadašnjoj rastućoj humanosti. Svijet sutrašnjice, naprotiv, zagovara samo razvoj i kultiviranje onih vještina koje stvaraju profit. U izlaganju će se, slijedeći zaključke do kojih je došla Martha C. Nussbaum, problematizirati obrazovanje unutar horizonta obrazovanja za tržište i profit i obrazovanja za građansko društvo. Konačno, pokušat će se obraniti teza kako se kriza obrazovanja nadvladava odgojem za demokraciju, a da istinske demokracije nema bez humanistike koja nužno kultivira i humanizira tržište i profit.

Ključne riječi: demokracija, sućut, solidarnost, humanitet, profit

Marko Vučetić

University of Zadar,
Department of Philosophy

Education for Democracy in the Humanistic Conception

Education and democracy theorist, Martha C. Nussbaum, has been warning that the contemporary society of tension of institutional omnipotence and individual weakness is in the most serious crisis so far, and that this crisis is not a crisis of economic nature, but a crisis of education. The education policies of democratic states express the tendency to reduce their citizens to economic creatures, rather than developing compassion, solidarity, and humanity. The world we know today is mainly a world built on the ever-growing humanity of the past times. On the contrary, the world of tomorrow advocates only the development and cultivation of those skills that generate profit. Following Martha C. Nussbaum's conclusions, this presentation will problematize education within the horizons of education for the labor market and profit and education for civil society. Finally, we will try to defend the thesis that the education crisis should be overcome by an education for democracy, and that a true democracy does not exist without humanism that necessarily cultivates and humanizes the market and profit.

Keywords: democracy, compassion, solidarity, humanity, profit

Matilda Karamatić Brčić
Daliborka Luketić

Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju

Višnja Perin

Hrvatski zavod za zapošljavanje

Nastavničke kompetencije u kontekstu kreativne i inovativne nastave

Kompetencije učitelja i nastavnika kroz svakodnevnu odgojno-obrazovnu praksu razvijaju se i nadopunjuju, one čine spoj teorijskih znanja i praktičnih vještina. Kompetencijski profil suvremenog nastavnika traži usklađenost s kurikulumskim promjenama u kontekstu primjene kreativnih i inovativnih metoda u radu. Cilj istraživanja je ispitati neke aspekte ponašanja i načine rada nastavnika prije, tijekom i nakon izvođenja nastave na različitim razinama obrazovanja. Ispitivanje je provedeno s učiteljima i nastavnicima osnovnih i srednjih škola u gradu Zadru. Ispitivale su se samoprocjene učitelja i nastavnika vezane uz zadovoljstvo određenim aspektima nastave te prihvatljivost primjene suvremenih strategija tijekom nastave koja mogu doprinijeti inovativnosti same nastave. Iz provedenih analiza upitnika može se zaključiti da su učitelji i nastavnici koji su sudjelovali u ispitivanju uglavnom zadovoljni svojim ponašanjem tijekom nastave ta da koriste različita ponašanja i suvremene strategije u nastavi kako bi je učinili inovativnijom i zanimljivijom učenicima, ali su i svjesni da ima prostora za osobni napredak.

***Ključne riječi:** kompetencijski profil učitelja i nastavnika, inovativna i kreativna nastava, kurikulumске promjene*

Matilda Karamatić Brčić
Daliborka Luketić

University of Zadar, Department of Pedagogy

Višnja Perin

Croatian Employment Service

Teaching Competences in the Context of Creative and Innovative Teaching

The competences of teachers develop and complement each other through everyday educational practice; they form a combination of theoretical knowledge and practical skills. The competence profile of a contemporary teacher requires coherence with curricular changes in context of using the creative and innovative methods in work. The aim of the research was to examine some aspects of teacher behavior and ways of teaching before, during and after teaching at different levels of education. The survey was conducted with teachers of elementary schools and high schools in the city of Zadar. We studied self-assessment of teachers related to satisfaction with certain aspects of teaching and their acceptance of the implementation of contemporary strategies in teaching which can contribute to the innovation of the teaching itself. After analyzing the questionnaire, it can be concluded that the teachers who participated in the survey were mostly satisfied with their teaching behavior and that they are using different behaviors and contemporary teaching strategies to make teaching more innovative and interesting to students, but are also aware that there is room for personal progress.

***Keywords:** teacher competence profile, innovative and creative teaching, curricular changes*

Marija Buterin MičićSveučilište u Zadru,
Odjel za pedagogiju

**Poticanje kreativnosti u školskom okruženju:
mogućnosti i izazovi**

Djeca i mladi danas žive u svijetu brzih promjena te se ujedno nastoje pripremiti za život i rad u budućnosti koja je velikim dijelom neizvjesna. S navedenim se aktualizira zahtjev za pomicanjem naglaska na originalnost umjesto reprodukcije. Originalnost predstavlja temeljno obilježje kreativnih pojedinaca kao onih koji nisu samo znalci, već su sposobni promatrati stvari i pristupati problemima na nov i neobičan način. Kreativnost je prepoznata kao vrijednost, potencijal koji posjeduju svi pojedinci, osobina koja se može naučiti i razvijati. Međutim, sustavno poticanje kreativnosti u školi predstavlja pedagoški izazov. Naime, pored individualnih sposobnosti i osobina na kreativnost pojedinca utječe i socijalno okruženje u kojem se nalazi, čime se, među ostalim, ističe važnost doživljaja škole kao mjesta gdje se kreativnost vrednuje i potiče. Polazeći od navedenog, u radu će se razmotriti uloga i odlike socijalnog okruženja u školi koje djeluju poticajno na razvoj i manifestiranje kreativnosti učenika, kao i s njima povezani izazovi.

Ključne riječi: izazovi, kreativnost, poticanje, škola, učenici**Marija Buterin Mičić**University of Zadar,
Department of Pedagogy

**Fostering Creativity in the School Environment:
Possibilities and Challenges**

Children and young people of today live in the world of rapid change, and are also trying to prepare themselves for life and work in the future, and the future is largely uncertain. That is why the demand for shifting the emphasis on originality rather than reproduction has been actualized. Originality is a fundamental characteristic of creative individuals. They are those who are not just experts, but are able to observe things and approach problems in a new and unusual way. Creativity is recognized as a value, a potential that all individuals possess, a characteristic that can be learned and developed. However, systematic fostering of creativity in school represents a pedagogical challenge. In addition to the individual abilities and characteristics, a person's creativity is also influenced by the surrounding social environment which, among other things, emphasizes the importance of the school experience as a place where creativity is valued and encouraged. Regarding the above, this paper will consider the role and quality of the social environment in school which stimulate the development of students' creativity and its manifestation, and it will also discuss the associated challenges.

Keywords: challenges, creativity, encouragement, schools, students

Esmeralda SunkoSveučilište u Splitu,
Filozofski fakultet

Potpomognuta komunikacija u odgoju i obrazovanju djece sa složenim komunikacijskim potrebama

Teorijski i inovativni praktični koncepti odgojnih i obrazovnih pristupa djeci s teškoćama u razvoju pronalaze sve veća rješenja u potpomognutoj komunikaciji (hrvatski termin za alternativnu i augmentativnu komunikaciju). Složene komunikacijske potrebe djece s motoričkim i intelektualnim teškoćama, poremećajem iz spektra autizma i govornom apraksijom posljedica su nemogućnosti upotrebe govornog jezika i/ili prisutnosti teškoća jezičnog razumijevanja. Augmentativna tehnologija dio je asistivne tehnologije, a to su nove tehnologije koje stvaraju široki spektar mogućnosti za razvoj usluga djeci sa složenim komunikacijskim potrebama. Njihova upotreba zahtijeva izrazito strukturiran pristup auditivnoj, vizualnoj i kinetičkoj podršci djeci sa složenim komunikacijskim potrebama. U ovom radu prezentirani su primjeri personalizirane inovativne promjene i dopune gotovih programa iz područja alternativne i augmentativne tehnologije prema složenosti potreba djece i učenika sa složenim komunikacijskim potrebama u redovnim vrtićima i školama tijekom dvije godine. Rezultati prikazani praćenjem upućuju na olakšanu socijalizaciju i poboljšanje komunikacije uz otklanjanje negativnih oblika ponašanja u predškolskim i osnovnoškolskim inkluzivnim uvjetima uz primjenu potpomognute komunikacije.

Ključne riječi: *inkluzija, djeca s teškoćama u razvoju, djeca s cerebralnom paralizom, poremećaj iz spektra autizma, govorna apraksija, intelektualne teškoće, asistivna i augmentativna tehnologija*

Esmeralda SunkoUniversity of Split,
Faculty of Humanities and Social Sciences

Assisted Communication in the Education of Children with Complex Communication Needs

Theoretical and innovative practical concepts of educational approaches to the children with developmental difficulties are finding more and more solutions in alternative and augmentative communication in the education of children with complex communication needs (Croatian term for alternative and augmentative communication). The complex communication needs of children with motor and intellectual disabilities, autism spectrum disorders and apraxia of speech come as a result of inability to use spoken language and/or difficulties in understanding the language. Augmentative technology is a part of assistive technology, and these are new technologies that create a wide range of opportunities for developing services for children with complex communication needs. Their use requires a highly structured approach to auditory, visual and kinetic support for children with complex communication needs. In this paper, we are presenting examples of personalized innovative changes and additions to already finished programs from the field of alternative and augmentative technology, according to the complexity of the needs of children and students with complex communication needs in regular kindergartens and schools for two years. The results, presented by monitoring, point to facilitated socialization and improved communication, along with the elimination of negative forms of behavior in inclusive preschool and elementary schools with the aid of assisted communication.

Keywords: *inclusion, children with developmental disabilities, children with cerebral palsy, autism spectrum disorders, apraxia of speech, intellectual disabilities, assistive and augmentative technology*

SEKCIJA 2

Anita Zovko

Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju

Dijana Guštin

Dječji vrtić Medveščak, Zagreb

Uloga odgajatelja u formiranju domske kulture

Svi dionici učeničkog doma unapređenjem svojih profesionalnih kompetencija i zajedništva u učenju nastoje izgraditi specifičan identitet i kulturu učeničkog doma koji će u društvenom i stručnom okruženju biti prepoznatljiv po kvaliteti svoga rada. Jedan od važnijih dionika odgojno-obrazovnog procesa, nastalih promjena i aktualnosti te ravnoteže između kvalitete vlastite prakse te osobnog i profesionalnog razvoja jest odgajatelj. Uloga odgajatelja ne može se svesti isključivo na informiranje o odgojnim problemima i pedagoškim spoznajama, nego se ona očituje i u nizu mnogobrojnih suptilnih interakcija i intervencija s učenicom. Neophodno je da odgajatelj uz profesionalna znanja, vještine, razvijene komunikacijske sposobnosti i kompetencije ima pozitivne ljudske osobine, da je pun razumijevanja, strpljivosti, podrške i empatije te da razvija učenikove stvaralačke sposobnosti. Drugim riječima, uspješan odgajatelj u učeničkom domu pedagoški je strog, dosljedan, pun optimizma i vjere u učenika, a njegova uloga i njegovo vođenje kao stil rada uvažavanje je učenika kao subjekta odgojno-obrazovnog procesa, što svakako utječe na cjelokupnu kulturu učeničkog doma. Cilj je ovog rada ispitati funkciju odgajatelja u formiranju domske kulture i njezinu dobrobit za kvalitetan razvoj učenika. Primjenom kvantitativnog istraživačkog pristupa temeljno je utvrditi stavove i percepciju ravnatelja, stručnih suradnika, odgajatelja i učenika te procjenu značajnosti uloge odgajatelja u formiranju domske kulture. Istraživanjem će se obuhvatiti uzorak od tri učenička doma (muški, ženski, mješoviti) s područja grada Zagreba čiji će se stavovi ispitati anketnim upitnikom, a rezultati biti obrazloženi u radu.

Ključne riječi: profesionalne kompetencije, kultura učeničkog doma, kvaliteta prakse, subjekt odgojno-obrazovnog procesa

SECTION 2

Anita Zovko

University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Pedagogy

Dijana Guštin

Medveščak Kindergarten, Zagreb

The Role of Educator in Creating Student Dorm Culture

All students in a student dorm are trying to build a specific identity and culture of a student dorm through improvement of their professional competences and learning unity, which is later recognizable in the social and professional environment through quality of their work. One of the most important participants in the educational process is the head teacher-educator. In midst of the newest changes and actualities, he or she is balancing between the quality of practice and personal/professional development. The role of educator cannot be reduced solely to being informed about educational problems and pedagogical insights; it is rather manifested through a series of numerous subtle interactions and interventions with students. It is essential that the educator, along with his or her professional knowledge, has positive human traits, abilities, good communication skills and competences, is filled with understanding, patience, support, empathy, and capable of developing students' creative abilities. In other words, a successful educator in a student dorm is pedagogically firm, consistent, optimistic and has faith in students, and his work style as a leader includes respecting the pupil as a subject of the educational process, which certainly affects the entire culture of a student dorm. The goal of this paper is to examine the function of teacher-educators in the formation of dormitory culture, and its benefit for a quality development of students. By applying quantitative research approach, the essential thing is to determine opinions and perception of principals, expert associates, educators and pupils, as well as assessing the importance of the role educators have in the formation of dorm culture. The research will include a sample of three student homes (male, female, mixed) from Zagreb area, whose opinions and reflections will be examined in a questionnaire, and the results will be explained in the paper.

Keywords: professional competences, student dorm culture, quality of practice, subject of educational process

Nikolina Krajinović
Rozana Petani

Sveučilište u Zadru,
Odjel za pedagogiju

Interpersonalne vještine nastavnika kao komponenta pozitivne školske klime

Školska klima definira se kao relativno trajan, multidimenzionalni fenomen koji karakterizira članove određene organizacije, odnosno predstavlja skup karakteristika po kojima se škole međusobno razlikuju. Školska klima odražava kvalitetu interakcije koja se odvija tijekom odgojno-obrazovnog procesa, a jedan od najvažnijih čimbenika pozitivne školske klime su interpersonalne vještine nastavnika. Pozitivna školska klima također utječe na poticanje inovativnosti i kreativnosti kod učenika. Stoga je cilj ovog rada bio utvrditi učestalost pojavnosti nekih interpersonalnih vještina nastavnika, kao što su podrška učenicima, kontrola, empatija, motiviranje učenika te suradnja s roditeljima, koje doprinose izgradnji i održavanju pozitivne školske klime te razlike u pojavnosti s obzirom na spol, dob i radni staž u struci nastavnika. U radu je korištena metoda anketiranja na uzorku od 100 nastavnika predmetne nastave iz osam osnovnih škola u gradu Zadru. Rezultati istraživanja pokazali su da nastavnici u prosjeku koriste umjerenu i visoku podršku učenicima, kontrolu, empatiju prema učenicima, motiviranje učenika te suradnju s roditeljima. Rezultati su, također pokazali kako muški ispitanici više koriste kontrolu na nastavi nego ženske ispitanice, dok one koriste veću suradnju s roditeljima nego muški ispitanici.

***Cljučne riječi:** empatija, interpersonalne vještine, kontrola, motiviranje, podrška, suradnja s roditeljima, školska klima*

Nikolina Krajinović
Rozana Petani

University of Zadar,
Department of Pedagogy

Interpersonal Teacher Skills as a Component of Positive School Climate

School climate can be defined as a relatively permanent, multidimensional phenomenon which characterizes members of a particular organization, that is, represents a set of features according to which schools are mutually differentiated. School climate reflects the quality of interaction in the educational process, and among the most important factors of a positive school climate are teacher's interpersonal skills. A positive school climate also influences the encouragement of innovativeness and creativity among students. Thus, the main goal of this paper is to determine how frequently do some of the interpersonal teacher's skills appear. These skills are: supporting students, control, empathy, motivating students and cooperation with parents. They contribute to building and maintaining positive school climate, and also appear differently according to a gender of teacher, age and working experience. For the purpose of this paper, one hundred teachers from eight elementary schools located in Zadar were asked to fill in a questionnaire. The results have shown that teachers mostly give medium to high support to their students, as well as control, empathy, motivating students and cooperation with parents. The results have also shown that male teachers control students more than female teachers do, and female teachers cooperate with parents more than male teachers do.

***Keywords:** empathy, interpersonal skills, control, motivating students, support, cooperation with parents, school climate*

Zora Zuckerman

Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju

Duška Petranović

Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet

Inkluzija i promjena percepcije zajednice prema učenicima i studentima s tjelesnim oštećenjem

Svrha ovoga rada usporedni je prikaz različitih medicinskih aspekata tjelesnog oštećenja djece i mladih te pedagoških mogućnosti stjecanja znanja (učenja) u inkluzivnom obrazovanju. Ciljevi se odnose na prikaz percepcije i potporu zajednice u pravcu osiguranja nužnih pretpostavki razvoja kompetencija ove populacije učenika za kvalitetno obavljanje školskih obveza i cjelovitu socijalnu uključenost u životni milije. U radu se koristi deskriptivna metoda, metode proučavanja pedagoške dokumentacije, metoda pedagoškog iskustva nastavnika i evaluativna metoda sa stajališta širih principa. U sadržaju se razlažu: a) neke teorijske pretpostavke uspješne inkluzije učenika različitih oblika tjelesne invalidnosti (Carver i sur. 1998); b) istraživanja o nekim aspektima kvalitete života studenata s invaliditetom (Franulović, 2009., i drugi); c) istraživanja o mobilnosti invalida u 16 njemačkih gradova (Zuschrott, S. 2003: 14-17), s prilogom vježbe SWOT analize za studente o mobilnosti invalida; d) položaj učenika s tjelesnim oštećenjima u inkluzivnoj školi uz kritičku analizu dvaju studija slučaja iz našeg praktičnog rada i iskustva (Zuckerman, 2016); e) inkluzivna edukacija pri zdravstvenim ustanovama (Kabele, Koči, Juda, Černy, 1970); volonteri u rehabilitaciji terapijskim jahanjem; odnos inkluzije, kvalitete života osoba s tjelesnim oštećenjem i društvene zajednice. Slijedi kratka diskusija i zaključak koji ukazuju na pojavu zabrinjavajuće diskrepance između proklamiranih i provedenih mjera usmjerenih na ostvarenja pune kvalitete života ove populacije.

Ključne riječi: inkluzija, tjelesna oštećenja, odgoj, obrazovanje, studije slučaja, kvaliteta života

Zora Zuckerman

University of Zadar, Department of Pedagogy

Duška Petranović

University of Rijeka, Faculty of Medicine

The Inclusion and the Change of Community Perception in Regards to Pupils and Students with Physical Disabilities

The purpose of this paper is the comparative analysis of different medical aspects of physical disabilities among children and young people, as well as pedagogical possibilities of acquiring knowledge (learning) in an inclusive education. The goals of this discussion refer to the demonstration of community perception and support in the direction of ensuring the necessary assumptions for developing competences within this population of pupils, so they can perform their school responsibilities and be included in whole within the social and cultural milieu. In this paper the following methods are used: descriptive method, a method of researching pedagogical documentation, a method of teachers' pedagogical experience, and evaluative method from the broader viewpoints. The content sets forth the following subjects: a) certain theoretical assumptions of successful inclusion of students with different types of physical disabilities (Carver et al., 1998); b) research on certain aspects of quality of life of students with physical disabilities (Franulović, 2009., and other); c) research on mobility of disabled people carried out in 16 German cities (Zuschrott, S. 2003: 14-17), with the addition of the example of SWOT analysis for the students in regards to mobility of disabled people; d) the position of pupils with physical disabilities in an inclusive school with the critical analysis of two case studies from our practical work and experience (Zuckerman, 2016); e) inclusive education within health-care institutions (Kabele, Koči, Juda, Černy, 1970); volunteers in the therapeutic horseback riding; the relationship of inclusion, quality of life among people with physical disabilities within their social community. This is followed by a short discussion and a conclusion indicating the occurrence of a worrying discrepancy between the proclaimed measures aimed towards the fulfilment of complete quality of life within this population and the implementation of these measures.

Keywords: inclusion, physical disabilities, education, case studies, quality of life

**Jelena Vlahović, Ana Marija Rogić,
Jasmina Vrkić Dimić**

Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju

Ispitivanje mogućnosti poticanja razvoja inovativnosti, kreativnosti i poduzetnosti kod učenika – perspektive studenata polaznika PN-a

Ocrtavajući nastavu kroz prikaz standarda za učinkovitu nastavu, u radu se naglašava značaj oblikovanja suvremenog nastavnog konteksta usmjerenog ka poticanju i razvijanju inovativnosti, kreativnosti i poduzetnosti kao originalnih, na učeničkim znanjima, sposobnostima i vrijednostima utemeljenih putova, ali i rezultata učenja. Time se razvijanje navedenih kompetencija učenika izdvaja kao svojevrsan metacilj nastavne djelatnosti, koja svojom strukturom i poticajnim aktivnostima pridonosi izgrađivanju temeljnih vrijednosti određenih Nacionalnim okvirnim kurikulumom (2011): znanja, solidarnosti, identiteta te odgovornosti. U radu su prikazani rezultati istraživanja provedenog sa skupinom studenata Programa za stjecanje nastavničkih kompetencija na Sveučilištu u Zadru (N=107). U upitniku su ispitanici (studenti – budući nastavnici) procjenjivali koje se temeljne vrijednosti razvijaju u nastavi usmjerenoj na poticanje i razvijanje inovativnosti, kreativnosti i poduzetnosti te iskazivali prijedloge o mogućim načinima poticanja istih kod učenika. Iz kvalitativne analize podataka može se zaključiti da najveći broj ispitanika pridaje značaj odabiru odgovarajućih socijalnih oblika u nastavi te poticanju aktivnih oblika učenja i poučavanja kako bi se kod učenika mogle razviti inovativnost, kreativnost i poduzetnost. Rad potiče na drugačije promišljanje nastave i nastavničkih kompetencija potrebnih za razvoj navedenih kompetencija učenika, a koje se ne mogu izgraditi kroz sadržaje i putove isključivo formalnog obrazovanja, već se zbog svojih osobitosti nužno prelijevaju izvan okvira formalnog u područje informalnog učenja učenika i nastavnika.

Ključne riječi: cjeloživotno učenje, nastavnik, standardi za učinkovitu nastavu, temeljne kompetencije, temeljne vrijednosti

**Jelena Vlahović, Ana Marija Rogić,
Jasmina Vrkić Dimić**

University of Zadar, Department of Pedagogy

Examining the Possibilities of Encouraging the Development of Students' Innovativeness, Creativity and Entrepreneurship – Perspectives of Students Involved in the PN Educational Program

By outlining the teaching process through the presentation of standards for effective teaching practice, the paper emphasizes the importance of forming a contemporary teaching context aimed at encouraging and developing innovativeness, creativity and entrepreneurship as not only original learning paths based on students' knowledge, skills and values, but as learning outcomes as well. In this way, the development of the abovementioned students' competences is distinguished as a certain meta-goal of teaching activity, whose structure and stimulating activities contribute to the development of fundamental values defined by the National Framework Curriculum (2011): knowledge, solidarity, identity and responsibility. This paper presents results of the research conducted with a group of students involved in the Program for Acquiring Teaching Competences at the University of Zadar (N = 107). The questionnaire respondents (students – future teachers) assessed what core values are developed in the teaching practice aimed at encouraging and developing innovativeness, creativity and entrepreneurship, and also presented suggestions for their encouragement. From the qualitative data analysis, it can be concluded that the vast majority of respondents gave importance to the selection of appropriate social forms of teaching and to the encouragement of active forms of learning and teaching so that students can develop innovativeness, creativity and entrepreneurship. The paper encourages a different perspective on teaching process and teaching competences needed for developing students' competences, which can't be formed through the content and pathways of formal education per se. Because of their peculiarities, the development of core competences necessarily crosses over from the formal framework into the area of students' and teachers' informal learning.

Keywords: core competences, core values, lifelong learning, standards for effective teaching, teacher

Violeta Valjan Vukić
Marina Muštra

Sveučilište u Zadru,
Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Ivana Ivetić

Dječji vrtić „Radost“, Zadar

Osobitosti učenja matematike u Montessori pedagogiji – poticaj za inovativnost, kreativnost i poduzetnost u odgoju i obrazovanju

Maria Montessori bila je izuzetna pedagoginja koja se zalagala za pripremljenu okolinu, odgojitelja-pomagača, prikladne materijale u skladu s razvojnim stupnjevima djece, samoaktivnost i samopoučavanje djece. Svojim idejama postigla je da se djetetova pasivna uloga u procesu odgoja zamijeni aktivnom. Za dijete je nužno da uči i oblikuje se kroz vlastiti rad i samostalnost. Potrebno je da ono samo bira materijale i vrijeme manipuliranja istim. Konkretno za matematiku, Montessori je pripremila brojne materijale i aktivnosti gdje djeca mogu s lakoćom savladati nazgled nesavladivo. Na odgojitelju je da uputi dijete u materijal i pomogne mu ako to dijete samo zahtijeva, a sve ostalo može prepustiti njemu jer kontrola pogreške mu omogućuje pravilan rezultat. Kod Montessori učenja matematike rad djeteta uglavnom je individualan, učenje je postepeno i usklađeno sa stupnjevima djetetova razvoja. Njezin način rada omogućuje djetetu prihvaćanje matematike od samog početka. Djeca sa zadovoljstvom manipuliraju matematičkim materijalima i dolaze do rezultata s velikom znatiželjom. Djeca se na taj način od ranog djetinjstva uvode u svijet matematike.

***Ključne riječi:** Montessori pedagogija, didaktički materijali, samostalno učenje, dijete, odgojitelj*

Violeta Valjan Vukić
Marina Muštra

University of Zadar, Department of Teachers
and Preschool Teachers Education

Ivana Ivetić

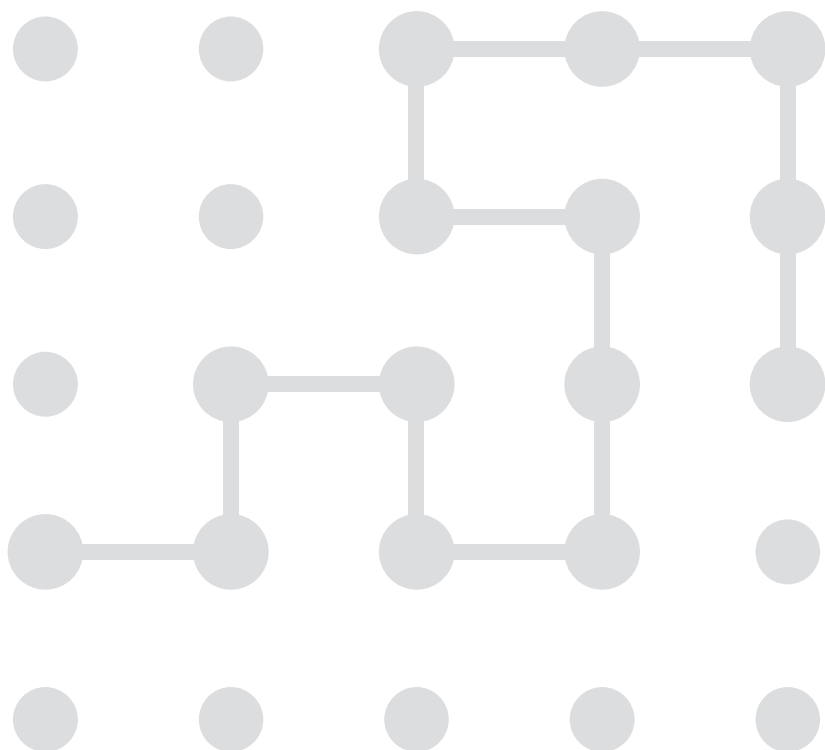
“Radost” Kindergarten, Zadar

Peculiarities of Learning Mathematics in Montessori Pedagogy – Motivation for Innovativeness, Creativity and Entrepreneurship in Education

Maria Montessori was an outstanding pedagogue who advocated prepared environment, educators-facilitators, appropriate materials in line with the developmental levels of children, self-activities and self-teaching of children. Her ideas made it possible for the child's passive role in the process of education to be replaced by an active role. It is necessary for a child to learn and form through its own work and autonomy. The children are free to explore materials of their own choosing, and then choose how much time to spend on manipulating those materials. Speaking of math, Montessori prepared numerous materials and activities for helping children to easily master what is seemingly unmasterable. The educator's role is to show the material and help the child only if the child requires it. Everything else can be left to the child, because the control of error yields proper result. In Montessori math learning, the child's activity is mostly individual, the learning is gradual and it depends on the degree of child development. The Montessori method allows the child to accept math from the very beginning. Children are delighted to manipulate mathematical materials and are very curious about the outcome. Children are thus introduced into the world of mathematics from a very early age.

***Keywords:** Montessori pedagogy, didactic materials, self-learning, child, educator*

SEKCIJA 3

SECTION 3

Petra Korenjak Marčun

Naklo Elementary School, Naklo, Slovenia

Kamishibai Theatre – a Link Between Art Club and Russian Class

This presentation involves a short history of the Kamishibai theatre, dramaturgical plan, the use of different shots, some illustration techniques and different ways of pulling out individual pictures – scenes. The author is going to present some good examples of how the Kamishibai theatre could be integrated into classes with pupils of different age. First, she is going to explain how she started creating the first stories together with some talented kids at a student camp. They performed their stories to children in the second and third grade. Next semester she got some younger students involved and they created a short puzzle. The third example is an example of interdisciplinary connection of Art and Russian. Pupils attending Russian classes made illustrations of short sketches in Russian and presented them at the Rusijada festival in 2017.

Keywords: art, kamishibai theatre, performing, casting, creativity, illustration, innovative method

Renata Čepić

Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet

Margareta Šporčić Škrobonja

Dječji vrtić Medveščak, Zagreb

Inoviranje profesionalnog djelovanja odgajatelja: od znanosti do prakse

Recentna istraživanja o kreativnosti otkrivaju da su poticanje kreativnog mišljenja djece i implementacija inovativne odgojno-obrazovne prakse povezani s inicijalnim obrazovanjem i stručnim usavršavanjem učitelja. Zahtijeva se usmjerenje profesionalnog seta vještina odgajatelja prema pedagogiji i praksi koje efikasno potiču kreativno učenje i inovacije među djecom. Pritom je važno kako odgajatelj sagledava svoju osposobljenost te kako procjenjuje mogućnosti za svoje profesionalno djelovanje u smjeru kritičkog, neovisnog te odgovornog odlučivanja i djelovanja. Cilj je ovog rada bio ispitati kako odgajatelji procjenjuju svoju osposobljenost na različitim područjima svojega profesionalnog djelovanja te ustanoviti najjače poticaje i najveće zapreke u njihovu profesionalnom razvoju. Primjenom prilagođenog upitnika o kompetencijama učitelja koji su konstruirali Erčulj i sur. (2008) te upitnika konstruiranoga za ispitivanje obrazovnih potreba, uvjeta i mogućnosti (Čepić, 2009) ispitano je 40 odgajatelja zaposlenih u jednom javnom dječjem vrtiću u gradu Zagrebu. Rezultati su pokazali da se najveće obrazovne potrebe odgajatelja pojavljuju u području informatičko-komunikacijske tehnologije i medijske pismenosti. Odgajatelji su kao najveće zapreke na državnoj i lokalnoj razini navodili lošu organiziranost formalnog obrazovanja te nemogućnost napredovanja ili obrazovanja izvan profesije, a od zapreka na organizacijskoj razini navodili su nedostatak vremena i financijsku ograničenost. Kao najpotrebnije poticaje obrazovanju/učenju na državnoj i lokalnoj razini odgajatelji najčešće navode mogućnost napredovanja u struci, bolje vrednovanje, a na organizacijskoj razini najčešće ističu financijsku potporu. Rezultati su interpretirani u kontekstu smjernica za ostvarivanje interakcije znanosti, istraživanja i prakse u svrhu inoviranja profesionalnog djelovanja odgajatelja.

Ključne riječi: inoviranje odgojno-obrazovne prakse, kompetencije, kontinuirani profesionalni razvoj, percepcija, odgajatelji

Renata Čepić

University of Rijeka, Faculty of Teacher Education

Margareta Šporčić Škrobonja

Medveščak Kindergarten, Zagreb

Innovating the Professional Work of Preschool Teachers: from Science to Practice

Recent research on creativity reveals that encouraging creative thinking in children and the implementation of innovative educational practices are connected to initial education and professional training of teachers. It is therefore necessary to guide the professional set of preschool teachers' skills towards pedagogy and practice that effectively encourage creative learning and innovation among children and it is important for the preschool teacher to observe his/her competence and to evaluate the opportunities for professional work in the direction of critical, independent, and responsible decision-making and action. The aim of this paper was to examine how preschool teachers evaluate their skills in different areas of their professional activity and to identify the strongest incentives and greatest obstacles in their professional development. By applying a modified questionnaire on the competences of teachers constructed by Erčulj et al. (2008) and a questionnaire designed for examining educational needs, conditions, and opportunities (Čepić, 2009), 40 preschool teachers from one public kindergarten in Zagreb were surveyed. The results show that the greatest educational needs of preschool teachers appear in the field of information technology and media literacy; the biggest obstacles at the state and local level are poor organization of formal education and inability of professional advancement or training outside the profession; and among the organizational barriers, they noted lack of time and financial constraints. As the most urgent incentives for training/learning at the national and local level, preschool teachers often highlight the possibility of professional advancement (better evaluation), while they highlight the financial support at the organizational level. The results are interpreted in the context of guidelines for the creation of an interaction between science, research, and practice in order to innovate the professional work of preschool teachers.

Keywords: innovating educational practice, competences, continuing professional development, perception, preschool teachers

Inga Seme Stojnović

Agencija za odgoj i obrazovanje

Tijana Vidović

Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Inovacije u kulturi ustanove – primjer hrvatskog identiteta i poduzetnosti u dječjem vrtiću

U radu se prikazuje kako inovacije u kulturi ustanove mogu doprinijeti razvoju modela vrtića s hrvatskim identitetom inspiriranim baštinom Republike Hrvatske, koji uključuje aktivnu ulogu djeteta i poduzetnost u odgoju i obrazovanju. Ukoliko dječji vrtić sustavno ne čini ništa da bi razvio svoju kulturu, ona će se svejedno razviti. Stoga je važno odabrati koju kulturu odnosno vrijednosti želimo da dijete iskustveno doživi, usvoji. Kultura se manifestira u stilu prostornog uređenja, načinu odijevanja, govoru, predmetima, pisanim materijalima, verbalnim i neverbalnim izričajima. Diamond (2002) i Jovančević (2016), sukladno rezultatima istraživanja, zaključuju da će rast i razvoj dječjeg mozga biti to veći što ga se kvalitetnije stimulira, a briga o kulturi ustanove u svim dimenzijama, kako naglašavaju Sočo- Petrović (2011 i 2012) i Vujičić (2011), osnova je stimulativne sredine za dijete. Moss (2016) ukazuje da sve zemlje članice Europske unije mogu pridonijeti najboljem interesu djece temeljem svog bogatog iskustva, tradicije i kulture. Jurčević-Lozančić i sur. (2008) ističu da djeca nisu pasivni primatelji kulture, već se ona uči i prenosi s generacije na generaciju odgojem, unutar osmišljenog okruženja. Slično potvrđuju naši rezultati temeljeni na analizi dokumentacije i akcijskom istraživanju koji su pridonijeli unošenju inovacija u kulturu ustanove na primjeru dvaju dječjih vrtića. Uvođenjem inovacija otvorile su se brojne mogućnosti građenja hrvatskog identiteta, kreativnosti i poticanja poduzetnosti.

Gljučne riječi: *identitet, poduzetništvo, baština, stimulativno okruženje, vrtić*

Inga Seme Stojnović

Education and Teacher Training Agency

Tijana Vidović

Ministry of Science and Education

Innovations in the Culture of the Institution - an Example of Croatian Identity and Entrepreneurship in Kindergarten

The paper presents how innovations in the culture of an institution can contribute to development of a kindergarten model with Croatian identity inspired by the heritage of the Republic of Croatia, which includes an active role of a child and entrepreneurship in education. If a kindergarten systematically does nothing to develop its culture, it will develop nevertheless. That's why it is important to choose which culture and values we want the child to experience and adopt. Culture is manifested in the style of physical arrangement of kindergarten facilities, clothing style, speech, objects, written materials, verbal and nonverbal expressions. According to research findings, Diamond (2002) and Jovančević (2016) conclude that the growth and development of the child's brain will be greater if it is stimulated more efficiently, and the foundation for stimulating and encouraging environment for the child lies in caring about the culture of the institution in all dimensions, as emphasized by Sočo-Petrović (2011 and 2012) and Vujičić (2011). Moss (2016) points out that all EU member states can contribute to the best interest of children based on their rich experience, traditions and culture. Jurčević-Lozančić et al. (2008) point out that children are not passive recipients of culture: the culture is being taught and transmitted from generation to generation through education, within the envisioned environment. The authors obtained similar results based on the analysis of documentation and action research, which led to the introduction of innovation in the institution's culture, as shown by the example of two kindergartens. Introducing innovations opened up numerous opportunities for building the Croatian identity, stimulating creativity, and encouraging entrepreneurship.

Keywords: *identity, entrepreneurship, heritage, encouraging environment, kindergarten*

Sanja Bilač

Osnovna škola Spinut, Split

Model mentorske potpore učenicima s teškoćama

Inkluzivna odgojno-obrazovna praksa posljednjih se godina nalazi u fokusu interesa svih dionika uključenih u odgojno-obrazovni sustav s ciljem uključivanja djece u redovito školovanje i pripremu za samostalan život. Uvidom u aktualnu praksu Republike Hrvatske i razvijenih zemalja, razvidno je kako optimalni stupanj razvoja inkluzije još nije dostignut. U radu se predlaže koncept mentorskoga modela potpore učenicima s teškoćama koji uvažava svu dosadašnju pozitivnu praksu, modele i teorije, ali ih na novi način integrira i postiže sinergijski efekt interakcije višestrukih dionika u složenom procesu inkluzije. Mentorski model usmjeren je prvenstveno učeniku s teškoćama, ali podrazumijeva i pružanje potpore učiteljima u provedbi inkluzije. Brojna istraživanja ukazuju na nedovoljnu osposobljenost učitelja za rad s učenicima s teškoćama, ali i izostanak stručne potpore usmjerene na djelotvoran način rada. Posljedično, u praksi se često prepoznaje pogrešna percepcija o mogućnostima učenika s teškoćama koja često proizlazi iz nedovoljne stručnosti i potpore u radu. Stoga se modelom u radu predlaže uvođenje vodeće uloge mentora u proces inkluzije koji pruža potporu u analizi, planiranju, praćenju, primjeni i vrednovanju cijelog procesa te aktivnom uključivanju svih dionika odgojno-obrazovnog procesa. Pozitivni učinci ovog modela prvenstveno se ogledaju u djelotvornoj potpori učeniku s teškoćama, ali istodobno i učiteljima, pomoćnicima u nastavi, roditeljima i razredu, uz uvažavanje razrednog i školskog okruženja u procesu inkluzije.

Ključne riječi: učitelj, potpora, inkluzija, osnovna škola, školska praksa

Sanja Bilač

Spinut Elementary School Split

Mentoring Support Model for Students with Disabilities

In recent years the inclusive educational practice has been in the focus of interest of all participants involved in educational system with the goal of including children in regular education and preparing them for independent life. By looking into current practice in developed countries and Croatia, it is obvious how the optimal degree of inclusion development still hasn't been reached. This paper suggests a concept of mentoring support model for students with disabilities that takes into account all existing positive practices, models and theories, but integrates them in a new way and attains an effect of synergy in multiple participants' interaction in a complex inclusion process. The mentoring model is primarily directed at the students with disabilities, but it also implies providing support to teachers implementing the inclusion. Numerous research points to insufficient teacher qualifications for work with students with disabilities, but also a lack of professional support aimed at efficient mode of operation. Consequently, in practice there is a wrong perception about capabilities of students with disabilities, that often comes from insufficient competence and support. Therefore, the model in this paper suggests introducing a leading role of a mentor in the inclusion process that provides support in analysis, planning, monitoring, use and assessment of the whole process, and active engagement of all participants in educational process. The positive effects of this model are primarily seen in efficient support for students with disabilities, but also in support for teachers, educational assistants, parents and class, while taking into account the classroom and school environment in the inclusion process.

Keywords: teacher, inclusion, elementary school, school practice

Božena Krce Miočić
Tomislav Klarin
Gabrijela Vidić

Sveučilište u Zadru, Odjel za turizam i
 komunikacijske znanosti

Poduzetničke kompetencije ravnatelja odgojno-obrazovnih ustanova

Poduzetništvo je temeljni stup društveno-gospodarskog razvoja suvremenih država. Poduzetničke aktivnosti glavni su pokretači gospodarstva, jer svježim idejama oplemenjuju i dodaju nove vrijednosti gospodarskim tokovima, povećavaju kvalitetu, zapošljivost, ali i opću razinu životnog standarda lokalne zajednice. Prilikom ostvarenja poduhvata poduzetništvo uključuje različite oblike rizika, ali i nagrade poduzetniku u vidu ostvarenja samostalnosti te novčanog i osobnog zadovoljstva u slučaju uspješnosti poduhvata. Poduzetništvo također uključuje uvođenje inovacija i kreativno rješavanje problema, razumno postavljanje ciljeva, proaktivnost, odgovornost za vlastite postupke, ali isto tako i timski rad te motiviranost za uspjeh. Ovaj rad razmatra mogućnosti primjene poduzetničkog koncepta u odgoju i obrazovanju. Osim toga, rad prikazuje spremnost ravnatelja u Republici Hrvatskoj na poduzetničke poduhvate u odgojno-obrazovnim ustanovama kao internih ili eksternih poduzetnika.

***Ključne riječi:** poduzetništvo, ravnatelji, odgojno-obrazovne ustanove*

Božena Krce Miočić
Tomislav Klarin
Gabrijela Vidić

University of Zadar, Department of Tourism and
 Communication Studies

Entrepreneurial Competences of Principals of Educational Institutions

Entrepreneurship is the pillar of the socio-economic development of modern countries. Entrepreneurial activities are the main drivers of the economy because they refine new ideas and add new values to economic flows, enhance quality and employability, but also the general level of living standards of the local community. When undertaking a venture, entrepreneurship involves various forms of risk, although an entrepreneur expects reward in the form of self-sufficiency, cash flow and personal satisfaction in case of a venture's success. Entrepreneurship also involves the introduction of innovation and creative problem solving, reasonable goal setting, proactivity and responsibility for actions, but also teamwork and motivation for success. This paper examines the possibilities of applying the entrepreneurial concept in education. In addition, the paper presents the readiness of principals of educational institutions of the Republic of Croatia for entrepreneurial ventures in educational institutions as internal or external entrepreneurs.

***Keywords:** entrepreneurship, principals, educational institutions*

Anela Nikčević-Milković, Marko Jurjević,
Sanja Perkušić

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Uporaba digitalnih medija za poučavanje

Pismenost koja je na vrhu koncepta raznopismenosti (eng. *multiliteracy*) u 21. stoljeću jest informacijska pismenost, a predstavlja pismenost opstanka kao nužnost opstanka u digitalnom okruženju. Zbog toga je u okviru ovoga rada eksplorativnom faktorskom analizom konstruiran Upitnik uporabe digitalnih medija za poučavanje (UDMP) namijenjen učiteljima/nastavnicima. Upitnik ima 24 tvrdnje koje mjere tri latentne dimenzije: 1) Korištenje suvremenih medija za učenje i poučavanje, 2) Korištenje suvremenih medija olakšava poučavanje, čini ga atraktivnijim, a pamćenje gradiva lakšim i 3) Suvremeni mediji poučavanje čine površnim, a učenje i pamćenje slabijim. Pouzdanost cijele skale, kao i pojedinih subskala, je zadovoljavajuća (od 0.70 do 0.78). U istraživanju je sudjelovalo 156 učitelja/nastavnika iz 6 osnovnih škola. Rezultati istraživanja pokazuju da digitalni mediji (DM) nastavnicima znatno olakšavaju poučavanje, da nastavu više ne mogu zamisliti bez DM-a te da ih koriste gotovo svakodnevno, da se u njihovim školama DM-i koriste sve intenzivnije, da je uvođenje DM-a samo jedna od novina, da učenici jako vole nastavu u kojoj se koriste DM-i te da im je ona atraktivnija, da učenici lakše uče i pamte gradivo uz pomoć DM-a te multimedijску didaktiku nastavnici smatraju vrlo važnom u procesu poučavanja. Uporaba DM-a za poučavanje nastavnika korelirana je s njihovim profilom, radnim stažem, stupnjem obrazovanja, dodatnim obrazovanjem za korištenje DM-a te posjedovanjem DM-a kod kuće. Multivarijantnom analizom nastojalo se utvrditi koje sociodemografske varijable pridonose rezultatima na tri latentne dimenzije Upitnika. Novi mediji omogućuju situacijsko i kooperativno učenje, učenje orijentirano na kreativnost, individualizaciju i učenje temeljeno na rješavanju problema, više holistički pristup učenju, većeg opsega pažnje, nelinearno učenje, izvršavanja više zadataka istovremeno (*multitasking*) i doživljavanje učenja kao igre. Međutim, svjedoci smo nepostojanja nacionalnih smjernica uporabe DM-a za učenike i nastavnike. Obrazovanje nastavnika mora pripremati postojeće i buduće nastavnike za poučavanje usmjereno na učenika s korištenjem suvremenih medija u poučavanju i konstruktivističku didaktiku.

Ključne riječi: digitalni mediji, poučavanje, učitelji/nastavnici, škole

Anela Nikčević-Milković, Marko Jurjević,
Sanja Perkušić

University of Zadar, Department of Teacher Education in Gospić

Using Digital Media for Teaching

The top literacy of the multiliteracy concept in the 21st century is the information literacy. It represents the literacy of survival, because we cannot survive without it in the digital environment. For this reason, in the context of this paper we created a Questionnaire for using digital media for teaching intended for teachers, using the exploratory factor analysis. The questionnaire consists of 24 statements that measure 3 latent dimensions: 1) Using modern media for learning and teaching, 2) Using modern media facilitates teaching, makes it more attractive, and makes it easier to memorize the lesson materials, and 3) Contemporary media teaching is superficial, therefore learning and memory are weaker. Reliability of the entire scale, as well as of some sub-scales, is satisfactory (0.70 to 0.78). Participants were 156 teachers from 6 Croatian elementary schools. The results of the research show that digital media (DM) greatly facilitate teaching, that teaching can no longer be imagined without DM and that the teachers use it almost daily, that their schools are using DM more and more, that the introduction of DM is just one of the novelties, that the students are very fond of the lessons with DM, that it is more attractive for them, that they learn and memorize lessons easily with the help of DM, and that the teachers feel that using multimedia didactics is very important in the process of teaching. The use of DM for teaching is correlated with teacher's profile, work experience, degree of education, additional DM education and owning DM at home. We used a multivariate analysis to try and determine which sociodemographic variables contributed to the results on the 3 latent dimensions of the Questionnaire. New media enables situational and cooperative learning, creativity-based learning, problem-based individualization and learning, holistic approach to learning, greater attention, non-linear learning, multitasking, and learning how to play a game. However, we are witnessing the lack of national guidelines for the use of DM for both students and teachers. Teacher education needs to prepare existing and future teachers for a kind of teaching that is focused on students and uses modern media in teaching, as well as constructivist didactics.

Keywords: digital media, teaching, teachers, schools

SEKCIJA 4

Josip Miletić

Sveučilište u Zadru,
Odjel za kroatistiku i slavistiku

Jurica Bosna

Sveučilište u Zadru,
Odjel za ekonomiju

Uloga marketinga u upravljanju školom

U radu se problematizira uloga marketinga u upravljanju modernom školom. Analiziraju se obilježja obrazovne djelatnosti kao javnog dobra te marketinga kao poslovne filozofije i poslovne funkcije. Obrazlaže se kompatibilnost marketinga i obrazovanja kroz analizu specifičnosti tih dviju djelatnosti. Utvrđuju se problemi na koje uprava škola nailazi u svome radu, a koji se marketinškim pristupom mogu kvalitetno riješiti.

***Gljučne riječi:** upravljanje školom, marketing, marketing u obrazovanju*

SECTION 4

Josip Miletić

University of Zadar,
Department of Croatian and Slavic Studies

Jurica Bosna

University of Zadar,
Department of Economics

The Role of Marketing in School Managing

Paper deals with the role of marketing in modern school managing. It analyzes the characteristics of educational activity as a public good, and marketing as a business philosophy and a business function. The paper explains the compatibility of marketing and education through the analysis of the specifics of these two activities. It identifies the problems encountered by the school management, which can be adequately resolved by a marketing approach.

***Keywords:** school managing, marketing, marketing in education*

Ružica Jemeršić

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

Božica Mandić

Osnovna škola Gjuro Prejca, Desinić, PŠ Vinagora

Poduzetništvo u nastavi

Uvođenjem građanskog odgoja i obrazovanja u nastavni proces, koji se odvija međupredmetnom korelacijom i integracijom sadržaja, otvaraju se mogućnosti za poticanje poduzetništva kod učenika osnovnih škola. Cilj ovoga rada bio je upoznati tradicijsku igračku koja je tržišno potpuno neprepoznatljiva. Iako je suvremeno tržište preplavljeno raznolikim igračkama koje svojim izgledom i namjenom privlače djecu i roditelje, ovim smo istraživanjem radili na osvješćivanju (edukaciji) mladih ljudi o potrebi očuvanja narodnih običaja vezanih uz izradu dječje igračke i to na način da ne mijenjamo izvornost dječje igračke u izgledu, materijalu i primjeni, već da pronalazimo kreativna marketinška rješenja koja će igračku približiti mladim naraštajima i osvojiti njihova srca. Osmišljavanjem marketinške kampanje, izradom promotivnih poruka, učinkovitijom i ciljanom promidžbom i promocijom te radom na osmišljenijoj komunikaciji s potencijalnim kupcima željeli smo razvijati poduzetnički duh osnovnoškolaca.

Gljučne riječi: tradicijska igračka, poduzetništvo, marketing

Ružica Jemeršić

National Centre for External Evaluation of Education

Božica Mandić

Gjuro Prejac Elementary School, Desinić, District School Vinagora

Entrepreneurship in Teaching

The introduction of Civic Education in the teaching process (marked by intersubject correlation and content integration) opens up opportunities for the promotion of entrepreneurship in elementary school pupils. The aim of this paper was to study and popularize a traditional toy that is totally unrecognizable on the market. Although the modern market is flooded with a variety of toys that attract children and their parents with their appearance and function, the aim of this research was to educate young people about the need of preserving the traditional customs. We wanted to make this toy without altering the originality of its appearance, material and application; instead, we wanted to find creative marketing solutions which will draw young generations in and win their hearts. By designing a marketing campaign, creating promotional messages, creating a more efficient and targeted advertising and promotion, working on a well-designed communication with potential buyers, we wanted to develop the entrepreneurial spirit in elementary school pupils.

Keywords: traditional toy, entrepreneurship, marketing

Iva Buchberger
Valentina Bolčević

Sveučilište u Rijeci,
Filozofski fakultet

Poučavanje za kritičko mišljenje: smjernice za implementaciju

Konsenzus znanosti, struke i obrazovne politike oko zalaganja za razvijanje obrazovanja utemeljenog na kritičkom mišljenju posebno se uočava u određenju kritičkog mišljenja kao ključnoj kompetenciji obrazovanja 21. stoljeća i središnjem ishodu dobrog poučavanja. U ovom se radu prikazuju i razmatraju dosadašnje spoznaje o kritičkom mišljenju u obrazovanju uz fokusiranu razradu koncepta poučavanja za kritičko mišljenje. Cilj ovoga rada oblikovanje je smjernica implementacije kritičkog mišljenja u nastavu za praktičare (nastavnike) koje su izdvojene iz analize dosadašnjih spoznaja poučavanja za kritičko mišljenje. U radu se razrađuje koncept poučavanja za kritičko mišljenje kroz dimenzije kritičkog pristupa nastavnom sadržaju, aktivnih nastavnih metoda i suradničkih oblika rada, poticajnog i tolerantnog razredno-nastavnog ozračja te (samo) vrednovanja. Uz izdvojene dimenzije oblikuju se smjernice za praktičare (nastavnike) kako poučavati za kritičko mišljenje, odnosno kako kritičko mišljenje implementirati u nastavu. Zaključni dio rada ukazuje na izazove, otvorena pitanja i moguća rješenja o implementaciji poučavanja za kritičko mišljenje, što ujedno može služiti i kreatorima obrazovnih politika kao preporuka za osiguravanje poticajnog okruženja razvoja poučavanja za kritičko mišljenje.

Ključne riječi: *kritički pristup nastavnom sadržaju, aktivne nastavne metode, suradnički oblici rada, tolerantno razredno-nastavno ozračje, (samo)vrednovanje*

Iva Buchberger
Valentina Bolčević

University of Rijeka,
Faculty of Humanities and Social Sciences

Teaching for Critical Thinking: Implementation Guidelines

The consensus among science, experts and education policies on developing education for critical thinking is particularly prominent in defining critical thinking as the 21st century key competence and the central outcome of good teaching. This paper presents and discusses the previous insights on critical thinking in education with the additional focus on the conceptual elaboration of teaching for critical thinking. The aim of the proposed conference paper is to formulate teaching for critical thinking implementation guidelines for practitioners (teachers). The aforementioned implementation guidelines are based on previous research analysis of critical thinking in education. The teaching for critical thinking is conceptualized through the dimensions of critical approaches to teaching content, active teaching methods and collaborative learning, an encouraging and tolerant classroom atmosphere, as well as (self) evaluation. These dimensions are presented with further elaboration on teaching for critical thinking implementation guidelines intended for practitioners (teachers) in order to advise them on how to implement critical thinking in their teaching. The concluding part of the paper indicates the challenges, open questions and possible solutions for teaching for critical thinking implementation. These can be of use to the educational policies creators as recommendations to provide an encouraging environment for the development of the teaching for critical thinking.

Keywords: *critical approaches to teaching content, active teaching methods, collaborative learning, tolerant classroom atmosphere, (self)evaluation*

Linda Grubišić Belina

Agencija za odgoj i obrazovanje

Tanja Marčan

Hotelijsko-turistička škola Opatija

Inovativni pristup razvijanju čitalačke kompetencije učenika

Cilj je ovog rada predstaviti primjer dobre prakse inovativnog pristupa razvijanju čitalačke kompetencije učenika Hotelijsko-turističke škole Opatija uz primjenu modela kvalitativne analize složenosti književnoga teksta i Barrettove taksonomije za poučavanje i vrednovanje čitalačkih vještina. Većina današnjih učenika strukovnih škola pri čitanju treba vođenje, puno uvježbavanja strategija čitanja i poticajno okruženje za čitanje. Rezultati početnih provjera čitalačkih vještina učenika 1. razreda srednje škole pokazuju da su one slabo razvijene i nisu na razini potrebnoj za čitanje propisanih književnih tekstova u srednjoj školi. S obzirom na činjenicu da su vrijedeći nastavni planovi i programi nastavnog predmeta Hrvatski jezik usmjereni na sadržaj, a ne na razvijanje učeničkih kompetencija, vrlo je važna inovativnost i poduzetnost nastavnika hrvatskog jezika u pronalaženju učinkovitih rješenja za unapređenje čitalačke kompetencije svojih učenika. U radu se predstavlja model analize složenosti književnoga teksta i poučavanja čitanja s razumijevanjem koji je preuzet iz prakse američkog obrazovnog sustava (Common Core State Standards, 2010) i prilagođen našim prilikama. Riječ je o razrađenim kriterijima s opisnicima za kvalitativnu analizu složenosti književnog teksta uz pomoć kojih se utvrđuje koji će elementi teksta učenicima biti izazovni za razumijevanje. Naglašava se važnost nastavnikova planiranja podrške učenicima prema njihovom predznanju, kognitivnim i čitalačkim vještinama, motivaciji za čitanje te razini njihove samostalnosti i odgovornosti. U radu se također predstavljaju rezultati vrednovanja učeničkih postignuća i analiza ankete za učenike o učinkovitosti planirane podrške pri čitanju lektirnog djela Hamlet Williama Shakespearea. Rezultati pokazuju da je opisani pristup čitanju teksta bio učinkovit te se zaključuje da u velikoj mjeri pomaže učenicima u boljem razumijevanju književnih tekstova koji su vrlo složeni i time izazovni za samostalno čitanje i razumijevanje.

Ključne riječi: Barrettova taksonomija, kvalitativna analiza složenosti književnoga teksta, strategijsko učenje i poučavanje

Linda Grubišić Belina

Education and Teacher Training Agency

Tanja Marčan

The Hotel and Tourism Industry School Opatija

An Innovative Approach to Developing Students' Reading Skills

The aim of this paper is to present an example of good practice through an innovative approach to developing reading skills of the Hotel and Tourism Industry School Opatija students, by using the model of literary text complexity qualitative analysis combined with the Barrett's Taxonomy for teaching and assessment of reading skills. The majority of vocational school students faces difficulties when it comes to reading comprehension, and therefore needs professional guidance in terms of reading strategies practice, as well as creating a stimulating environment for developing reading skills. The entry tests for the 1st grade of high school aimed at reading skills assessment indicate that they are rather poor, and fail to match the required level. Considering the contemporary Croatian language curricula which are all targeted at content, instead of developing students' skills, teachers have to use innovative and bold approaches in order to find efficient solutions for enhancing their students' reading skills. The paper highlights the text complexity model analysis in combination with reading comprehension instruction adapted from the US education system (Common Core State Standards, 2010) tailored for Croatian students. The system includes elaborate criteria with literary text complexity qualitative analysis descriptors, used to determine the elements which students might find challenging to comprehend. In this context, teacher's role in planning their support when it comes to students' background knowledge, is essential. Students' cognitive and reading skills, as well as their reading motivation in correlation with the level of their independence and responsibility, also need to be considered. Furthermore, the paper presents the results of students' achievement, and the poll analysis considering the efficiency of planned support when it comes to reading comprehension of William Shakespeare's Hamlet, which is on the required reading list. According to the results, the abovementioned approach proved to be efficient, and it can be concluded that it assists students to a great extent when it comes to developing better reading comprehension of very complex texts, which are otherwise too challenging to comprehend individually.

Keywords: Barrett's Taxonomy, qualitative analysis of literary text complexity, strategic learning and teaching

Anđelka Visković

Grad Split

Projekt „BI-PI-TRI: Budi pokretač, budi poduzetnik, budi pobjednik“

U radu se opisuju ciljevi i način provedbe projekta „BI-PI-TRI: Budi pokretač, budi poduzetnik, budi pobjednik“ s posebnim naglaskom na dječju participaciju u osmišljavanju i provedbi projekta. Ciljevi projekta su: upoznati dječje vijećnike s procedurom dodjele sredstava/potpore iz gradskog proračuna, potaknuti dječje vijećnike i učenike osnovnih škola na razvijanje kreativnih i inovativnih ideja, kao podloge za razvoj poduzetništva te povezivanje poduzetničkih ideja sa školskim kurikulumom. Provedba projekta obuhvatila je delegiranje dječjih vijećnika u povjerenstva koja su provodila natječajnu proceduru, sažimanje uputa dječjih vijećnika upućenih članovima povjerenstava u svezi pripreme natječaja i provedbe ocjenjivanja/vrednovanja poduzetničkih ideja. Po završetku dviju faza natječajne procedure tri najbolje ocijenjene poduzetničke ideje ušle su u završnicu natječaja. Finalistima je osiguran susret s uspješnom poduzetnicom koja je proučila sve tri najbolje poduzetničke ideje te im dala upute kako se ideje mogu dalje uspješno poduzetnički razvijati. Finalisti su imali javno predstavljanje svojih poduzetničkih ideja na Svečanoj sjednici Dječjeg gradskog vijeća, a tijekom sjednice Povjerenstvo za ocjenjivanje donijelo je odluku o najboljoj poduzetničkoj ideji – ukupnom pobjedniku projekta.

Ključne riječi: dječja participacija, Dječje gradsko vijeće, poduzetnik

Anđelka Visković

The City of Split

Project “BI-PI-TRI: Be a Promoter, Be an Entrepreneur, Be a Winner”

This paper includes description and implementation method of project “BI-PI-TRI: Be a promoter, be an entrepreneur, be a winner” with special emphasis on children participation in conceiving and carrying out a project. The project aims are: to familiarise children councillors with the procedure of assigning support from city budget, to encourage them, along with the elementary school pupils, to develop their creative and innovative ideas, as a foundation for developing entrepreneurship and connecting their business ideas with the school curriculum. Project implementation included delegation of children councillors in the committees that were conducting application procedure, to summarize the instructions from children councillors addressed to committee members in regards to preparing an application and evaluating business ideas. Upon finishing two phases of procedure, the best three ideas entered competition finals. The finalists were given a chance to meet a successful entrepreneur, who studied all three of best entrepreneurial ideas and gave them instructions on how to develop their ideas further. The finalists had public presentation of their entrepreneurship ideas on the Special Conference of Children City Council, during which the Committee came to a decision and pronounced the winner of the competition.

Keywords: children participation, Children City Counsel, entrepreneur

Bernarda PalićSveučilište u Zadru,
Odjel za pedagogiju

Značaj dječje igre u poticanju kreativnosti djece rane i predškolske dobi

Kreativan proces definira se unutar različitih područja, a to su: mašta, originalnost, produktivnost, rješavanje problema i sposobnost za proizvodnju ishoda s određenom vrijednošću. Biti kreativan za djecu označava proces stvaranja veza između različitih područja učenja, što produbljuje njihovo razumijevanje. Ovaj proces uključuje umjetnosti, ples, glazbu, igru uloga i maštovitu igru.

Upravo aktivnost dječje slobodne igre ne postavlja pritisak nad dijete i značajna je u poticanju fleksibilnog i kreativnog razmišljanja. Također, potiče iskustva koja podrazumijevaju apstraktno mišljenje i sposobnost korištenja simbola. Igra ne predstavlja luksuz, već krucijalnu dinamiku zdravog fizičkog, intelektualnog i socio-emocionalnog razvoja za djecu od najranije dobi. Upravo igra produbljuje dječje učenje i razumijevanje jer im omogućava učenje putem iskustava iz prve ruke, temeljeno na onome što oni znaju i mogu učiniti. U igri je sve moguće – stvarnost se može u potpunosti zanemariti i mašta preuzima dječje aktivnosti. S obzirom da dječja slobodna igra posjeduje element slobode, kreativnosti i fleksibilnosti, dijete u potpunosti samostalno usmjerava svoje ponašanje te korištenjem vlastitih ideja izgrađuje svoje samopouzdanje, jača kompetencije i sposobno je nositi se sa izazovima. Otvoreno prema istraživanju, eksperimentiranju te pronalasku novih ideja i materijala dijete usvaja nova znanja i razumijevanja o svijetu koji ga okružuje.

Primjerena pedagoška praksa označava se kao pružanje prilika djeci za interakciju s odraslima i djecom kroz interakcije koje imaju svoj smisao, uz korištenje odgovarajućih materijala unutar pripremljene okoline, što pred dijete postavlja slobodu uključenosti u igru i otkrivanje novih svjetova.

Ključne riječi: kreativnost, pripremljena okolina, slobodna igra, mašta, učenje u ranoj dobi

Bernarda PalićUniversity of Zadar,
Department of Pedagogy

The Significance of Child's Play in Encouraging Creativity in Children of Early and Preschool Age

The creative process is defined within different areas: imagination, originality, productivity, problem solving and the ability to produce a certain outcome. To be creative for children signifies the process of making connections within different learning areas, which deepens their understanding. This process includes art, dance, music, role-play and imaginative play.

It is the activity of free child's play that doesn't put any pressure on the child and is significant in encouraging flexible and creative thinking. Moreover, it encourages experiences involving abstract thinking and the ability to use symbols. The play is not considered a luxury, but the crucial dynamics of physical, intellectual and socio-emotional development for children from the earliest age. It is in child's play that children deepen their learning and understanding, because they are offered the possibility to learn from first-hand experiences, based on what they know and can do. Everything is possible in play – reality can be disregarded and now the imagination takes over all the children's activities. Considering the element of freedom in play, with flexibility and creativity, the children can independently direct their behaviour, and by creating their own ideas, they grow their own confidence, strengthen their competences and are capable of dealing with challenges. Being open to research, experimenting and finding new ideas and materials, children acquire new knowledge and understanding about the world around them.

Appropriate pedagogical praxis is defined as giving the children opportunities to interact with adults and other children through meaningful interaction, by using appropriate materials within a prepared environment, giving a child freedom to be engaged in free play and discover the new worlds.

Keywords: creativity, prepared environment, free play, imagination, learning in early age

SEKCIJA 5

Nikolina Pajnić
Ljiljana Kencel
Marija Čemeljić-Salopek
Toni Erdfeld

Učenički dom „Podmurvice“, Rijeka

Projekt „Multisenzorički vrt“

Međunarodna povezanost Učeničkog doma „Podmurvice“ Rijeka prisutna je već dugi niz godina, a suradnja sa Sveučilištem Washington iz Seattlea, započeta 2009. godine, potvrdila je sva nastojanja da se unaprijedi odgojno-obrazovni rad ustanove. Temelj za ostvarivanje suradnje s američkim sveučilištem jest činjenica da Učenički dom „Podmurvice“ Rijeka već dugi niz godina u svom radu implementira načela ekološkog odgoja i obrazovanja, što podrazumijeva stvaranje poticajne okoline za stjecanje održivog načina življenja.

Upravo je iz suradnje s krajobraznim arhitektom, profesorom Danielom Winterbottomom i njegovim studentima, i iz spremnosti za razvojem i unaprjeđenjem odgojno-obrazovnog rada ustanove, 2009. godine nastao prvi multifunkcionalni vrt s terapijskim djelovanjem za srednjoškolce. Primarna svrha terapijskog vrta je kvalitetno provođenje slobodnog vremena učenika adolescenata koji se nalaze u razvojnem periodu popraćenom brojnim stresnim situacijama u školama te burnim emocionalnim reakcijama koje ih čine ranjivima.

U želji da se učenicima, studentima i zaposlenicima omogući još više terapijskih iskustava u prirodi nastavljena je suradnja sa Sveučilištem Washington. Tako je 2016. godine proširenjem postojećeg terapijskog vrta stvoren prostor Multisenzoričkog vrta. Multifunkcionalnost i osobitost toga prostora odlikuju se u njegovoj širokoj namjeni za različite korisnike – od osoba s tjelesnim oštećenjima, djece predškolskog uzrasta do adolescenata, kao i svih građana koji osjete potrebu boraviti u jednoj sasvim različitoj dimenziji koja pretpostavlja oazu spokoja, dašak kreativnosti i povratak samome sebi.

Ključne riječi: ekološki odgoj i obrazovanje, održivi razvoj, terapijski vrt

SECTION 5

Nikolina Pajnić
Ljiljana Kencel
Marija Čemeljić-Salopek
Toni Erdfeld

“Podmurvice” High School Dormitory, Rijeka

“Multisensory Garden” Project

The connection of the “Podmurvice” High School Dormitory in Rijeka with other institutions abroad has been present for many years, and the collaboration with the University of Washington, Seattle, starting in 2009, confirmed all our efforts to improve the educational work of the institution. The basis for this co-operation with the US University is the years-long implementation of environmental education principles by our dorm, which implies creating a stimulating environment for sustainable living.

In fact, it was the cooperation with the landscape architect, Professor Daniel Winterbottom and his students, and our readiness for developing and improving the educational work of the institution, that led us to create the first multifunctional garden with therapeutic effects for high school students in 2009. The primary purpose of the therapeutic garden was to provide free time for teenage students who are going through a turbulent stage of development, with numerous stressful situations in school and strong emotional reactions that make them vulnerable.

In an effort to provide pupils, students and employees with even more therapeutic experiences in nature, we continued our collaboration with the University of Washington. In 2016, we expanded the existing therapeutic garden to create a space for the Multisensory Garden. The multifunctionality and peculiarity of this space ensure a wide range of users – from people with physical disabilities, preschool children to teenagers, as well as citizens of all age who feel the need to experience a completely different dimension that offers an oasis of tranquility, creativity and return to self.

Keywords: ecological education, sustainable development, therapeutic garden

Tamara Turić
Alida Devčić Crnić
Dubravka Dužević

Osnovna škola Podmurvice, Rijeka

Suvenir s Mlake

Glavna misao u projektu *Suvenir s Mlake* bila je motivirati djecu na poduzetnički duh s kojim će proučiti koji bi motiv mogao biti suvenir naše škole i kvarta, što ujedinjuje i želju za turističkim predstavljanjem naše baštine na putovanju Erasmus+ u Češku Republiku u Osnovnu školu Mnyšek pod Brdy u blizini Praga.

U projektu *Suvenir s Mlake* OŠ Podmurvice sudjelovali su učenici, knjižničari i likovna grupa s mentoricama Tamarom Turić i Alidom Devčić Crnić. Tijekom cijele školske godine učenici su proučavali povijest Rijeke pohodeći riječke muzeje i upoznavajući se s bogatom poviješću grada te kulturnom baštinom. Pozvali su u goste KUD „Zvir“ iz Jelenja – Dražice i Udruhu „Zametski zvončari“ kako bi učenici u naravi izbliza vidjeli njihove nošnje i tradicijske kostime.

Zbog svog položaja – škola je smještena u užem gradskom području u kvartu koji se zove Mlake i neposrednoj blizini gradskog parka koji joj svojim zelenim površinama daje posebnu draž i ljepotu – nastavni rad obogaćujemo izvanučioničkim sadržajima (posjećujemo izložbe, muzeje, povijesno-kulturne spomenike, kazališne i lutkarske predstave, organiziramo posjete industrijskim postrojenjima, luci, željezničkoj postaji, brodogradilištu).

Ovakvi projekti ujedinjuju kolektivni duh učenika, ponos i želju za predstavljanjem naših vrijednosti učenicima i učiteljima iz stranih zemalja (Erasmus partneri).

Ključne riječi: turistička promidžba, zavičajne vrijednosti, simboli našeg kraja, multikulturalno predstavljanje, zajedništvo

Tamara Turić
Alida Devčić Crnić
Dubravka Dužević

Podmurvice Elementary School, Rijeka

Souvenir from Mlaka

The main idea of the project *A Souvenir from Mlaka* was to motivate children to consider which motif could be the souvenir of our school and neighbourhood. It also had to represent our national heritage, because it was meant to be used in the Erasmus+ Programme in Czech Republic in Mnyšek pod Brdy Elementary School near Prague.

Students that participated in the project *A Souvenir from Mlaka* were from library and art groups, and they were mentored by Tamara Turić and Alida Devčić Crnić. Students studied the history of Rijeka by visiting Rijeka's museums and getting acquainted with the rich history of the city and its cultural heritage throughout the school year. The Folk Dance and Song Ensemble "Zvir" from Jelenje-Dražice and the Association of Bell Ringers from Zamet were invited to visit our elementary school, so that the students could see their traditional costumes up close.

Our school is located in a narrow urban area called Mlaka, close to the city park, and these green surroundings give it special beauty and charm. We enrich teaching with out-of-school facilities. We visit exhibitions, museums, historic-cultural monuments, theatres and puppet shows. We've also organised visits to industrial parts of the city such as ports, railway stations and shipyards.

These projects unite the collective spirit of the pupils, the pride and the desire to represent our values to students and teachers from foreign countries (Erasmus partners).

Keywords: tourist promotion, homeland values, symbols of our region, multicultural representation, fellowship

Neda Grbin

Dječji vrtić „Radost“, Zadar

Jelovnik s okusom i mirisom Mediterana

Dugogodišnje članstvo u Udruzi „Lijepa naša“, kao i potreba za očuvanjem baštine uz već postojeća stabla maslina u vrtu PO „Voštarnica“, idejni su pokretači nastanka Mediteranskog vrta. Sadnjom zaboravljenog mediteranskog bilja kod djece razvijamo senzibilitet prema vrijednostima prirodne baštine svog zavičaja. Vlastitim djelovanjem i kontinuiranom brigom djeca mijenjaju i oplemenjuju izgled dvorišta, a neposrednim promatranjem upoznaju osnovne prirodne zakonitosti.

Pripremom jela od namirnica iz vlastitog uzgoja djecu potičemo na eksperimentiranje, stvaralaštvo, kreativnost i inovativnost, povezujući tradicionalno i suvremeno.

Kroz igru i različite aktivnosti djeca stječu osnovne spoznaje o raznolikosti i primjenjivosti prirodnih dobara i usvajaju osnovna poduzetnička znanja.

Bogatim materijalnim okruženjem i aktivnim učenjem potičemo dogovornu suradnju i timski rad, istovremeno razvijajući osjećaj vlastite vrijednosti, ali i odgovornosti u skupini kojoj dijete pripada.

Ključne riječi: mediteranski vrt, stvaralaštvo, kulinarsstvo, poduzetništvo

Neda Grbin

“Radost” Kindergarten, Zadar

Menu of Mediterranean Flavors and Scents

Our long-standing membership in “Lijepa naša” Association and the need to preserve our heritage with the already existing olive tree garden in the Voštarnica kindergarten, were the two factors that led to creation of our Mediterranean Garden.

By planting forgotten Mediterranean plants, we help children develop a sensibility for the values of the natural heritage of our local region. With their own actions and continuous care, the children change and refine the look of the yard by directly observing the basic laws of nature.

By preparing meals made of groceries that we cultivated ourselves, we encourage children to experiment, create and innovate, while linking traditional and modern.

Through play and various activities children gain basic knowledge about the diversity and applicability of natural goods, but they also acquire basic entrepreneurial knowledge.

Combining the abundant environment and active learning, we encourage collaboration and teamwork, while developing a sense of self-worth, but also of responsibility in the group that a child belongs to.

Keywords: Mediterranean garden, creativity, culinary, entrepreneurship

Davorka Abramac

Dječji vrtić Drniš, Drniš

Djeca – znanstvenici u projektu „Čuvajmo šišmiše“

Mješovita odgojna skupina područnog odjeljenja Drinovci u sklopu projektne realizacije odgojno-obrazovnog rada realizirala je projekt o šišmišima. Djeca su tijekom ove pedagoške godine kroz niz aktivnosti upoznala i spoznavala sve o ovim životinjama te aktivno sudjelovala u različitim vidovima zaštite istih, u okvirima svojih mogućnosti s obzirom na dob. Uključili smo se u projekt „Građani znanstvenici: održavanje populacija šišmiša šireg područja srednjeg i gornjeg toka rijeke Krke“ udruga „Bioteka“ i „Tragus“, u sklopu kojeg smo sagradili kućicu za šišmiše i postavili je u blizini vrtića. U narednim mjesecima djeca prate stanje kućica promatrajući, uočavajući i bilježeći promjene i eventualno prisustvo šišmiša. Izložbom radova i prezentiranjem rezultata praćenja sudjelovali smo na završnoj projektnoj svečanosti.

Uz podršku i suradnju roditelja postali smo posvojitelji kolonije oštouhkih šišmiša, stanovnika špilje Veternica u Parku prirode Medvednica. Na tradicionalnoj „Noći šišmiša“ u organizaciji NP „Krka“ sudjelovat ćemo sa svojim projektom, te biti aktivni sudionici radionica i predavanja.

Kreirajući vrtićko okruženje koje djetetu pruža situacije aktivnog sudjelovanja u ekološkim akcijama, djeca postaju pravi mali čuvari prirode i zaštićenih životinjskih vrsta te promotori pozitivnih ekoloških poruka u svojoj užoj i široj okolini.

Ključne riječi: prirodna baština, zaštita životinja, ekologija, građanski odgoj

Davorka Abramac

Drniš Kindergarten, Drniš

Children – Scientists in the Project “We Protect Bats”

The mixed educational group of the Drinovci - Miljevci kindergarten, as part of the project implementation of educational work, did a project on bats. Throughout the course of this activity, the children learned all about these animals and actively participated in different ways of protecting them through a range of activities depending on age. We joined the project “Citizen Scientists: Supporting the Bats Population of the Greater Area of the Upper and Middle Course of Krka River” by “Bioteka” and “Tragus” association. We built a bat house and placed it near the kindergarten. In the following months the children monitored the condition of the bat house by observing and recording the changes and possible presence of a bat. By exhibiting the works and presenting the results of the survey, we participated in the final ceremony of this project.

Also, with the support and co-operation of our parents, we became adopters of bats colonies, inhabitants of the Veternica cave in the Medvednica Nature Park. At the traditional “Bat Night” organized by Krka National park we will present our project and actively participate in workshops and lectures.

Creating a kindergarten environment that gives children the opportunity to actively participate in ecological actions, the children become the true little guardians of nature and protected species, as well as promoters of positive ecological messages in their immediate and wider environment.

Keywords: natural heritage, animal protection, ecology, civic education

Dinko Marin
Mejra Uglešić
Ignis Lemezina
Ljubica Jordan

Osnovna škola Bartula Kašića, Zadar

Škola prijatelj Parka prirode Vransko jezero

Poticanje kreativnosti uz razvoj kognitivnih potencijala učenika spada u jednu od osnovnih zadaća učitelja. Kao što se kognitivno-intelektualni potencijal učenika nastoji razvijati na svakom nastavnom satu, na isti bi način bi trebalo poticati i kreativnost. Naime, kreativnost nije osobina koja je karakteristična samo za pojedine učenike (npr. darovite), već se može i mora razvijati i poticati kod svih učenika. U tom procesu otkrivanja, poticanja i razvijanja kreativnosti ključna je uloga učitelja, koji putem različitih nastavnih strategija, metoda i oblika rada treba što više poticati kreativnost.

Cilj ovog rada je prikazati primjer dobre prakse u razvoju kreativnosti učenika trećih razreda osnovne škole putem školskog projekta „Škola prijatelj Parka prirode Vransko jezero“.

Ključne riječi: projekt, odgojno obrazovni rad, izvannastavna aktivnost

Dinko Marin
Mejra Uglešić
Ignis Lemezina
Ljubica Jordan

Bartul Kašić Elementary School, Zadar

Our School – Vransko Jezero Nature Park’s Friend

One of the basic tasks of a teacher is to encourage creativity in students, along with the development of their cognitive potential. Just like we strive to develop the cognitive-intellectual potential of students in the classroom, we should stimulate creativity in the same way. Namely, creativity is not reserved for particular students only (e. g. the gifted ones); it can and should be developed and encouraged in all students. In this process of discovering, encouraging and developing creativity, the teacher plays a key role by motivating creativity through different teaching strategies, methods and work forms.

The aim of this paper is to illustrate the example of good practice in the development of creativity in third grade elementary school students through the school project “Our School – Vransko Jezero Nature Park’s Friend”.

Keywords: project, educational work, extracurricular activity

SEKCIJA 6

Andreja Sedlar

Dječji vrtić Varaždin, Varaždin

**Poduzetništvo u vrtiću:
od gline do izložbe keramike**

Krajem 2015. godine odgojitelji i stručni suradnici u Hrvatskoj dobivaju u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj vrijedan dokument orijentiran na dijete, a ne na sadržaje koje ćemo djetetu ponuditi. Sadržaji i nadalje ostaju područja u kojima motiviran odgojitelj, stvaranjem bogatog materijalnog okruženja pruža djetetu mogućnost otkrivanja vlastitih načina učenja kroz igru koja mu je prirodna te predstavlja za dijete najugodniji način učenja.

Nacionalni kurikulum u skladu s cjeloživotnim učenjem govori o osam ključnih kompetencija koje se stječu usvajanjem različitih znanja, vještina i stavova. Jedna od ključnih kompetencija jest i poduzetništvo, a ono se u predškolskim ustanovama danas najmanje razvija zbog različitih razloga. Razlika u pristupu razvoja kompetencija jest ta da se većina kompetencija i dosad razvijala u vrtićima, no poduzetnost je svakako novina o kojoj i odgojitelji i djeca znaju malo.

Stoga ćemo u radu prikazati kako djeca u dječjem vrtiću mogu stjecati prva znanja o poduzetništvu koje će zasigurno obilježiti njihovu budućnost, a znanja stečena u vrtiću bit će temelj njihove nadogradnje prelaskom u školu. Odabrali smo glinu kao likovni materijal koji je danas nepravedno zanemaren posebice zbog činjenice kako se radi o jeftinom i dostupnom materijalu te materijalu koji pruža kreativnost izražavanja. Nakon edukacije samih odgojitelja, djeca su osim početnog manipuliranja glinom, imala prilike učiti o tehnikama rada u glini. Rezultat dvogodišnjeg zajedničkog učenja djece i odgojitelja bila je izložba keramičkih satova u jednoj od gradskih galerija grada Varaždina.

Ključne riječi: ključne kompetencije, cjeloživotno učenje, kreativnost, poduzetništvo, predškolsko dijete

SECTION 6

Andreja Sedlar

Kindergarten Varaždin, Varaždin

**Entrepreneurship in Kindergarten:
from Clay Modeling to Ceramics Exhibition**

At the end of 2015 the National Curriculum of Early Childhood Education was presented to Croatian preschool teachers and the members of their expert teams. This was a valuable document, more focused on child, and less on content. The content still remains an area in which a motivated teacher, by creating a material-rich environment, can offer child an opportunity to discover its own strategies of learning through play. Play is immanent in a child and represents the most comfortable way of learning.

National curricula, coherent with the paradigm of life-long learning, offers eight key competences which can be acquired by developing different set of knowledge, skills and attitudes. Entrepreneurship is one of the key competences, but developing very slowly in our preschool establishments due to different reasons. The difference in approach to development of different competences is that most competences are already being developed in kindergartens, but entrepreneurship is definitely a novelty that both children and teachers know little about.

Therefore, in this paper we will demonstrate how children can develop their first ideas about entrepreneurship in preschool establishments and how entrepreneurship knowledge, obtained in kindergarten, will serve as a foundation for its upgrade once the children move into elementary schools.

We chose clay as an artistic material which is nowadays being unfairly neglected. Clay is a very affordable and accessible material, and also serves as a material that offers its user creativity of expression. Following the education of teachers, the children had a chance to feel what it's like to manipulate clay, and they also learned about different techniques of working with it. The result of the two-year project that included both children and educators was an exhibition of ceramic clocks in one of the galleries in Varaždin, Croatia.

Keywords: key competences, life-long learning, creativity, entrepreneurship, preschool child

Larisa Stanin
Ivana Kurta
Ivana Tičić

Dječji vrtić „Radost“, Zadar

Dramski pokušaji (nastojanja, trud) i rezultati

Gledajući predstave koje su im pripremali odgojitelji, djeca su zatražila da i sama sudjeluju. Osmislili smo radionice u kojima su se koristile djeci poznate priče i bajke, samo s puno više humora. Djeca su sudjelovala u stvaranju predstava od samog početka. Biralu su uloge, osmišljavala pokrete, geste, tekst. Improvizirali su od situacije do situacije. Izrađivali su kostime, vježbali pokrete, imali probe.

Ovim projektom htjeli smo potvrditi dječju spoznaju da MOGU, da su SPOSOBNA i SPREMNA sudjelovati i ostvariti zamisao. Poticali smo kreativnost i maštu kroz igru i zabavu. Omogućili smo djeci da prevladaju tremu, izraze osjećaje, poticali smo empatiju i suradnju, a nadasve razvijali smisao za humor. Djeci s govornim poteškoćama omogućili smo da prevladaju svoje strahove i tjeskobu (uznemirenost, zabrinutost), steknu samopouzdanje, poticali smo ih da jasno izgovaraju te da slušaju. Ove igre pomogle su djeci da toleriraju jedni druge, surađuju. Roditeljima smo pružili radost ponosa, potakli ih da djeci olakšaju nositi se s problemima. Njima i djeci ponudili smo ugodnu atmosferu i obogatili njihove međusobne (obiteljske) odnose.

Na kraju možemo zaključiti kako smo ovim projektom višestruko pridonijeli cjelokupnom dječjem razvoju, prije svega da svladaju nesigurnost i osjećaju zadovoljstvo u timskom radu.

Ključne riječi: kreativnost, mašta, tolerancija, empatija, suradnja

Larisa Stanin
Ivana Kurta
Ivana Tičić

“Radost” Kindergarden, Zadar

Dramatics – Endeavours and Results

Watching the performances prepared by the educators, the children wanted to participate. We created workshops using children’s stories and fairy tales, but with a lot more humor. Children were involved in creating the play from the very beginning. They chose (voted for) the roles, invented movements, gestures, text. They improvised from situation to situation. They made costumes, practiced movements, held theatrical rehearsals.

With this project we wanted to confirm the child’s awareness (cognition, knowledge) they they are ABLE, CAPABLE AND READY to participate and realize the idea. We stimulated creativity and imagination through play and fun. We encourageD empathy and cooperation, enabled children to overcome stage-fright, to express feelings, and above all to develop a sense of humor. We made it possible for children with speech difficulties to overcome their fears and anxieties, to gain self-confidence, encouraged them to speak clearly and to listen. These plays (games) helped children to tolerate each other, work together and cooperate. We gave parents the joy of pride and encouraged them to help their children to deal with the problems. We offered them and our children a pleasant atmosphere and enriched their (family) relationships.

In the end, we can conclude that this project has contributed to the overall development of children, above all to overcome insecurities and to find pleasure in team work.

Keywords: creativity, imagination, tolerance, empathy, co-operation

Alenka Banić Juričić

Osnovna škola Marije i Line, Umag

Od usmene predaje do e-knjige

Legende, mitovi, narodne priče i pjesme neodvojiv su dio nacionalne uljudbe, nematerijalni suvenir jedne zemlje i njezina naroda. Oni ne samo da govore o našoj prošlosti, nego nas određuju i kao pripadnike države, a isto tako i šireg europskog kulturnog kruga.

Svjesni činjenice da je davna prošlost uobličena u mitovima i legendama nepravedno zanemarena i da joj je mjesto učiteljice otela često površna i nekvalitetna predodžba stvarnosti koju nam nude suvremeni mediji, grupa entuzijasta iza devet gora i devet dola, iz devet država i devet škola, odlučila se na pisanje i realizaciju dvogodišnjeg Erasmus+ projekta.

Projekt je današnje, digitalne generacije učenike poveo na stvarna i virtualna putovanja u svjetove priča i legendi, koristeći pri tome sve blagodati suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Ključne riječi: Erasmus+ projekt, mitovi, legende, IKT, kreativnost

Alenka Banić Juričić

Marija i Lina Elementary School, Umag

From Oral Tradition to e-Book

Legends, myths, folk tales and folk songs are integral part of a national culture, a non-material souvenir of a nation and its people. Not only do they tell us about our history, but they also define us as members of a nation and of the European culture.

Aware of the fact that our past, abounding in myths and legends, has been unjustly neglected and that its traditional scholarly role has been replaced by a superficial and faulty image of reality imposed on us by modern media, nine enthusiastic teachers from nine European countries formed a partnership with a common goal to write and carry out a successful two-year Erasmus+ project.

Their project P.L.A.C.E.S., which is an acronym for Presenting Legends Across the Continent in European Schools, has taken today's digitally-oriented students on a real and virtual journey into the magic world of myths and legends, using thereby different digital web tools and ICT support.

Keywords: Erasmus+ project, myths, legends, ICT, information-communication technology, creativity

Aurika Matković

Osnovna škola Marije i Line, Umag

Špilje u našem zavičaju i zaštita šišmiša

„Špilje u našem zavičaju i zaštita šišmiša“ jednogodišnji je projekt koji je bio realiziran u korelaciji sa svim nastavnim predmetima, u koji su se uključili i profesorice engleskog i talijanskog jezika, likovne kulture te vjeroučiteljica i na taj način povezivali ekosadržaje, Zdravstveni odgoj, Zavičajnu nastavu i Građanski odgoj.

Kroz Projekt se poticala i razvijala ekološka svijest o zaštiti špilja, populariziranje i educiranje o važnosti šišmiša te njihovoj zaštiti.

Putem početne ankete istraživali smo koliko učenici i njihovi roditelji znaju o šišmišima.

Istraživali smo špilju i faunu šišmiša kada smo uz stručnu pratnju speleološkog društva otišli na terensku nastavu i tako upoznavali staništa endemskih vrsta šišmiša.

Speleolozi Speleološkog društva Buje održali su nam i predavanje o šišmišima te smo se tako upoznali s građom i načinom života šišmiša te s opasnostima koje im prijete u selu ili gradu.

Usvojena znanja primijenili smo na kreativan način izrađujući predmete od ekomaterijala vezane uz tematiku šišmiša (izradili šišmiše od kolaž papira, pisali literarne radove, slikali temperom i akvarelom, istraživali i izradili velike plakate s tematikom šišmiša vezane uz određene blagdane, platnene vrećice s dekoracijom šišmiša koje su sami šivali, izradili odjelca za maškare, kućice za šišmiše i slikovnicu).

Ključne riječi: kreativna nastava, šišmiši, špilje, projekt, ekološka svijest

Aurika Matković

Marija i Lina Elementary School, Umag

Caves in Our Local Region and the Protection of Bats

“Caves in Our Local Region and the Protection of Bats” is a one-year project that was carried out in correlation with all classes. It brought together teachers of the English and Italian language, art and religious education. This way we combined environmental contents, Health Education, Local Heritage teaching and Citizenship Education.

Through this project we encouraged and developed the ecological awareness of cave protection, and educated students about the importance of bats and their protection.

Through the initial survey we wanted to find out how much the students and their parents knew about bats.

We explored the cave and the bat fauna. We took a class field trip, accompanied by the speleology experts, and got to see the habitats of our endemic bats.

The speleologists of the Speleological Society of Buje also held a lecture about bats and we got acquainted with their anatomy and way of life. Also, we found out about the dangers that threaten them in villages and towns.

We used the newly adopted knowledge to create different things from eco-friendly materials (paper collage bats, literary works, watercolor paintings; the students did some research and created large bat-themed posters related to certain holidays, they made canvas bags with bat decorations they sewed on themselves, made carnival clothes, bat houses and a picture book).

Keywords: Creative teaching, bats, caves, project, ecological consciousness

Aurika Matković

Osnovna škola Marije i Line, Umag

Vinova loza

Cilj projekta „Vinova loza“, koji je odrađen u ovoj šk. god. 2016./2017., bio je upoznati učenike s uzgojem vinove loze te sa značenjem tog uzgoja za život ljudi u našem zavičaju.

Trebalo je upoznati učenike s načinom branja grožđa i preradom grožđa u prošlosti te usporediti ih s današnjim, modernijim preradama i proizvodnjom, s proizvodima koje možemo dobiti od grožđa, kao ploda vinove loze, njegovom preradom i skladištenjem, s različitim sortama koje uspijevaju u našem selu i okolici, našem zavičaju. Naučiti ih cijeniti rad ljudi koji obrađuju zemlju, vinovu lozu, zapravo svih onih koji su povezani u tom procesu od uzgoja do proizvodnje, naučiti učenike poštovati zemlju, običaje i tradiciju svoga zavičaja, kulturom ponašanja u određenim situacijama.

Na tu temu učenici su stvarali pjesmice ili prema želji sastavke, pisali obavijesti, izvještaje i to sve na standardnom književnom hrvatskom jeziku i na čakavštini, izradili slikovnice. Odabranim literarnim radovima nekoliko je učenika sudjelovalo je na Saboru čakavštine u Žminju i dvije su pjesmice ušle u Zbornik Sabora čakavštine. Istraživali su na internetu, enciklopedijama i časopisima. Glumili su seljake vinogradare, vinare... Pjevali i plesali tradicijske pjesme našega zavičaja, naše Istre. Izrađivali likovne radove – crtali, slikali, plastično oblikovali, služili se različitim likovnim tehnikama.

U cijelom „procesu rada“ odnosno u cijelom projektu postojala je korelacija svih predmeta te engleskog jezika, talijanskog jezika, njemačkog jezika, likovne kulture i vjeronauka, a time i ekosadržaja, sadržaja Zdravstvenog odgoja, Građanskog odgoja sa sadržajima Zavičajne nastave.

Ključne riječi: tradicija, zavičaj, uzgoj vinove loze, korelacija nastavnih predmeta

Aurika Matković

Marija i Lina Elementary School, Umag

Grapevine

The goal of the project **Grapevine**, which was completed in the school year 2016/2017, was to get our students acquainted with the breeding of grapevine and the meaning of this activity for the lives of the people in our local region.

It was necessary to familiarize the students with the way of grape harvesting and grape processing in the past and to compare them with today's modern processing and production, with the products we can obtain from grapes, as grapevine, its processing and storage, with various varieties that are grown in our village and the surrounding area, our local region. It was important to teach them to appreciate the work of people who cultivate land, winegrowers, actually all those involved in this process from breeding to production, to teach students to respect the country, customs and tradition of their local region, by behaving with respect in certain situations. Students created songs or compositions, as well as picture books, wrote information and reports on this topic using standard Croatian and Chakavian language. With some selected literary works our students participated in the Chakavian Council in Žminj and two of the poems entered the almanac of the Chakavian Council. Our students searched the Internet, encyclopedias and magazines. They played roles of farmers, winemakers, winegrowers... They sang and danced the traditional regional songs, all originating from Istria. They made artwork – cartoons, paintings, plastic shapes, using different art techniques.

Throughout the “work process”, actually in the whole project, there was a correlation between all subjects including English, Italian, German, Art and Religion, and thus the eco-content, the content of Health Education, Citizenship Education with the contents of Local Region Teaching.

Keywords: tradition, homeland, grapevine cultivation, intersubject correlation

Aurika Matković

Osnovna škola Marije i Line, Umag

**Istarski tartuf – hrvatski biser,
podzemni gospodin**

U ovom primjeru dobre prakse želim pokazati jednogodišnji projekt koji sam s učenicima I. i III. razreda PŠ Petrovija radila u šk. 2013./14. godini i koji je nastao kao dio projekta Comenius „Souvenirs for Europe”, a sve to kao korelaciju ekosadržaja, sadržaja ZO, GOO te Zavičajne nastave.

Ovu temu odabrali smo kako bismo učenike upoznali s posebnostima tartufa kao autohtone gljive koja raste u Motovunskoj šumi, sa psima tartufarima, preradom tartufa, načinima njegovog nalaženja i jelima u kojima ga koristimo i što od njih pravimo.

U tu smo svrhu prikupljali informacije, istraživali na internetu, u enciklopedijama, stručnim knjigama i ostalim izvorima te znanje o tartufima preoblikovali u različite forme.

Održali smo likovne, literarne i novinarske radionice u kojima smo izrađivali plakate, slikovnice, pripremili izložbu radova u našoj školi i OŠ Brezovici pri Ljubljani (Slovenija) te prezentacije u PowerPointu kako bismo svoje radove prezentirali našim roditeljima, a objavili smo ih i na web-stranicama škole i projekta Comenius.

Mijesili smo domaće fuže i uživali u delicijama s tartufima u konobi „Nono“ u Petroviji.

Gljučne riječi: ekološki sadržaji u nastavi, project Comenius, istarski tartuf

Aurika Matković

Marija i Lina Elementary School, Umag

**Istrian Truffle – the Croatian Pearl and Gentleman of the
Underground**

With this teaching activity – an example of good practice, I would like to present my one-year project carried out in the schoolyear 2013/14 with the 1st and 3rd graders of the Marija i Lina Elementary School in Umag – the Subschool of Petrovija, and which was done as part of the Comenius Project “Souvenirs for Europe”. This project is a cross-curricular link to the eco-issues, health education, citizenship and teaching about our local region.

This topic has been chosen to introduce our students to the world of truffles, which are autochthonous to the Motovun Forest and are dug out from the ground by trained dogs. We wanted to demonstrate truffle processing, ways of finding it and foods we use it in.

In this respect, we have gathered information, searched on the Internet, in encyclopedias, professional magazines and books and in other sources, presenting our acquired knowledge about truffles in various forms. We held different art, literary and journalist workshops where we made posters, booklets, organized an art exhibition at our school and in the partner school, Brezovica pri Ljubljani Elementary school in Slovenia. Furthermore, we made PowerPoint presentations in order to show students’ work to their parents. We also published our work at our school webpage and the official platform of our Comenius project. We also made homemade pasta called *fuži* and enjoyed the truffle delicacies in the tavern “Nono” in Petrovija.

Keywords: eco-issues in teaching, Comenius project, Istrian Truffle

SEKCIJA 7

Jagoda Gauta
Nada Nekić

Osnovna škola Šime Budinića

Odgoj za poduzetništvo

Suvremene tendencije u odgoju i obrazovanju ističu važnost stjecanja novih kompetencija koje od učitelja zahtijevaju različite, inovativne metode poučavanja. Jedan od takvih kompetencija jest odgoj i obrazovanje za poduzetništvo, koje se kao međupredmetna tema pojavljuje u Nacionalnom okvirnom kurikulumu. Odgoj i obrazovanje za poduzetništvo započinje u primarnom obrazovanju, a nastavlja se u srednjoj školi pri čemu je cilj pružiti mogućnost učenicima da povezuju svoje učenje sa stvarnim, životnim situacijama i osvijeste činjenicu da ih škola priprema za uključivanje u svijet rada. U OŠ Šime Budnića, odgoj za poduzetništvo realizira se kroz redovitu nastavu, aktivnost učeničke zadruge „Điran” i slobodnu aktivnost „Mladi poduzetnici” kojoj je cilj upoznati učenike s vrijednostima koje će ih osposobiti za ekonomičan, kreativan i poduzetnički rad. Radni odgoj i odgoj za poduzetništvo (young entrepreneurship) zauzimaju važno mjesto u odgojnome procesu u našoj školi.

***Ključne riječi:** odgoj i obrazovanje za poduzetništvo, nacionalni okvirni kurikulum, međupredmetna tema*

SECTION 7

Jagoda Gauta
Nada Nekić

Osnovna škola Šime Budinića

Education for Entrepreneurship

Contemporary tendencies in education emphasize the importance of acquiring new competences that require different and innovative teaching methods from teachers. One of these competences is education and training for entrepreneurship, which appears in the National Framework Curriculum. Education and Entrepreneurship begins in primary education and continues in high school. The pupils have an opportunity to learn new methods connecting their knowledge with real life situations. In Primary School Šime Budnić, education for entrepreneurship is realized through regular teaching and different kind of pupil's activities such as "Điran" and the free activity named "Young Entrepreneurs". The aim of the mentioned activities is to introduce students to the values that will enable them to be economical, creative and entrepreneurial. Young entrepreneurship plays an important role in the upbringing process in our school.

***Keywords:** education for entrepreneurship, national framework curriculum, cross-curricular theme*

Adriana Pavlinić Tomšić
Dana Stakor

Osnovna škola Banova Jaruga

Nastavni materijali koje su izradili učenici za sebe i za svoje prijatelje s teškoćama u učenju

Potaknuti konstantnom potrebom za inovativnošću, inspirirani internetom kao sredstvom za nepresušan izvor ideja, pokušali bismo radionicom približiti učiteljima neke ideje koje smo ostvarili u našoj školi. Kroz radionicu bismo prezentirali nekoliko projekata koji su ostvareni zahvaljujući zajedničkim idejama učenika i učiteljica, te su kroz njih izrađeni materijali za nastavu koje će učiteljice moći koristiti duži niz godina kako bi nastavu učinile zanimljivijom i samim time kvalitetnijom. Iako su sve ideje dostupne na internetu, smatramo kako kolegicama i kolegama ponekad nedostaje volje da na bilo koji način osmisle zanimljivu i projektno-orijentiranu nastavu. Iz tog razloga želimo kroz radionicu prezentirati nekoliko naših projekata, koji su, prema našem mišljenju, kao i prema mišljenju naših učenika, umnogome unaprijedili nastavu stranih jezika u našoj školi. Prvi projekt koji želimo prezentirati na radionici su knjige koje su učenici izrađivali na nastavi njegovanja češkog jezika i kulture. Drugi projekt je izrada igre „kolo sreće“, koja se koristi u nastavi njemačkog jezika. Igru su izradili učenici uz pomoć nastavnice, a na internetu je pronađena kao igra za ponavljanje matematike za učenike od drugog do četvrtog razreda. Treći projekt koji želimo predstaviti je igra „pecanje“, koja je također preuzeta od kolegica iz razredne nastave, a prilagođena je za nastavu njemačkog i engleskog jezika. Četvrti projekt je igra „tko će prije“, koju su izradili i igraju učenici na nastavi njemačkog jezika. Peti projekt je igra „zmajev dvorac“, koja je također osmišljena i izrađena za nastavu njemačkog jezika. Kroz radionicu želimo pokazati kako za malo novca možemo napraviti izvrsne dodatne, ali i osnovne materijale za nastavu, te uključiti učenike, koji tvrde kako su uživali u izradi materijala, a još više uživaju koristeći materijale koje su sami izrađivali.

Ključne riječi: *nastava stranih jezika, projektno-orijentirana nastava, internet, igre u nastavi*

Adriana Pavlinić Tomšić
Dana Stakor

Banova Jaruga Elementary School

Teaching Materials Developed by the Students for Themselves and for Their Friends with Learning Difficulties

Inspired by the constant need for innovation, and by the Internet as a means to an endless source of ideas, in this workshop we'd like to present some ideas from our school. We'll present several projects as products of the joint ideas of students and teachers. We made teaching materials that our teachers will be able to use for many more years. Their classes are now more interesting and have better quality. While so many ideas are already available on the Internet, we believe that our colleagues sometimes lack the will to come up with interesting and project-oriented teaching. For this reason, we want to present some of our projects, which in our opinion, and the opinion of our students, contribute to an improved foreign language teaching in our school. The first project that we want to present at the workshop are books that students made to continue nurturing the Czech language and culture. The second project is the creation of the game "Wheel of Fortune", which is used in German language class. The game was made by the students with the help of teachers, and we found the game on the Internet as a game for learning math, aimed for students from second to fourth grade. The third project we'd like to present is the "fishing" game, which was also taken from first to fourth grade teachers and adapted for learning German and English. The fourth project is the game "who would rather", created and played in German class. The fifth project is a game of "dragon's castle" which was also designed and made for learning German. In this workshop we want to show how we can make great extra and basic teaching materials with very little money. Also, we can engage students, who claim to have enjoyed making the materials, and moreover, enjoyed using the materials they built themselves.

Keywords: *foreign language classes, project-oriented learning, internet, games in education*

Štefan Žun

Osnovna škola Bistrica, Tržič, Slovenija

Škola kao primjer upotrebe i proizvodnje različitih vidova energije

U moderno doba se iz potrebe održivog razvoja i, nažalost, uglavnom iz ekonomskih razloga, mnoge javne institucije priklanjaju suvremenom trendu korištenja alternativnih izvora energije. Napominjemo da takve trendove diktiraju prvenstveno investitori. Škola može iskoristiti ove procese na različite načine, uz sudjelovanje u raznim projektima usmjerenim prema zaštiti okoliša i u poduzetničkim projektima, kao što je upravljanje resursima koje škola ima (krov, kotlovnica). Škola može odlučiti dati u najam krov školske zgrade za fotonaponsku elektranu i kotlovnicu za postavljanje uređaja za suproizvodnju toplinske i električne energije. U osnovnoj školi Bistrica u Tržiču odlučili smo se poduzeti ovaj korak. Prvo iskustvo suradnje škole i lokalne zajednice, kao osnivača škole, pozitivno je. Sa strane održivog razvoja i utjecaja na potrošnju energije u javnoj instituciji ili drugim sličnim objektima, uzimajući u obzir ekonomske činjenice, preporučujem takvu odluku. Sa strane obrazovnog učinka na učenike i lokalne zajednice smatram da u konkretnom primjeru fotonaponskog postrojenja na krovu škole, kao i postrojenja suproizvodnje toplinske i električne energije, postoji vrlo pozitivan sinergijski učinak. Učenicima možemo praktično pokazati kako mjerodavne odluke pomažu poboljšanju učinkovitosti korištenja energije. To ne pridonosi samo prirodoslovnom znanju o proizvodnji električne i toplinske energije, već prije svega pridonosi podizanju svijesti o važnosti održivog razvoja i unapređenju prirodoslovnih i poduzetničkih kompetencija, posebno u pogledu razvoja odnosa između korištenja energije i okoliša.

U radu se opisuju solarne elektrane i suproizvodnja toplinske i električne energije u OŠ Bistrica u Tržiču, izračuni ekonomske evaluacije sistema s kalkulacijom proizvedene toplinske i električne energije, a prikazujemo i usporedbu s onim što bi bilo da se sustavi u školi ne koriste. Predstavljeni su i problemi u samom energetsom sustavu OŠ Bistrica i moguća rješenja za uočene nedostatke.

Ključne riječi: solarna elektrana, fotonaponski, obnovljivi izvori energije, električne energija, toplinska energija, ekonomska opravdanost investicije, sinergističko djelovanje, prirodoslovne nadležnosti, suproizvodnja toplinske i električne energije

Štefan Žun

Bistrica Elementary School, Tržič, Slovenia

School as an Example of the Use and Production of Different Forms of Energy

Nowadays, many public institutions adapt themselves to modern trends of alternative energy resources usage because of sustainable development directives and also because of economical reasons. Usually, such trends are dictated by investors. Schools can put these processes to use in variable ways: participation in entrepreneurial and/or nature preservation projects and managing the resources owned by school (roof, boiler room). That means that the school management can rent the roof, where photovoltaic power station could be constructed, or they can rent the boiler room for coproduction of heat and electricity. One such example is our Bistrica Elementary School. Collaboration between school and local community, which is the founder of the school, are positive. Taking into account sustainable development, energy usage and economics, I kindly recommend other such institutions to think about collaboration with their local community. I have to underline that we are an educational institution, therefore photovoltaic power station on the rooftop and device for coproduction of heat and electricity undoubtedly have a positive synergistic impact on our students and local community. We are able to practically demonstrate *in situ* how appropriate decisions can improve energy usage. This does not contribute only to the knowledge about energy production, it raises awareness about sustainable development and enhances the natural and entrepreneurial skills in the sense of a healthier attitude towards energy usage and environment.

In this article we describe photovoltaic power station and device for coproduction of heat and electricity in Bistrica Elementary School, Tržič, Slovenia. We also present our project in the light of economics: we calculated the amount of electricity and heat produced, charges, revenue and also took into account a hypothetical system without both of our projects.

Here we also present problems concerning energetic system in our school and suggest plausible solutions for any shortcomings.

Keywords: photovoltaic power plant, photovoltaics, renewable energy resources, electricity, heat, economical justification of investment, synergistic impact, natural competences, coproduction of heat and electricity

Valentina Borščak
Koraljka Mahulja-Pejčić
Josipa Gračanin

Osnovna škola Ivana Zajca, Rijeka

Čudo u 3. a razredu

U 3. a razredu OŠ Ivana Zajca iz Rijeke tijekom školske godine 2016./2017. proveden je zanimljiv i jedinstven projekt koji je oduševio učenike, roditelje i učitelje. Potaknuta knjigom „Čudo“ autorice R.J. Palacio koju je pročitala tijekom ljeta, učiteljica Borščak odlučila je svako jutro svojim učenicima čitati ovu knjigu. Stranica po stranica, poglavlje po poglavlje i učenici su upoznali dječaka neobičnog izgleda, njegovu obitelj i prijatelje. Svako jutro proživljavali su s njim njegove boli i strahove, ali i veselje i nove spoznaje.

Knjiga „Čudo“ potiče djecu na toleranciju i ljubaznost te na to da nauče kako različitosti nisu prepreka, već poticaj za zbližavanje i prijateljstvo. Svakog čitatelja, a posebno djecu, knjiga poučava mnogim vrijednim i moralnim stvarima, što je danas vrlo važno. Svi naši učenici složili su se kako je knjiga u njima probudila razne osjećaje, a lik dječaka Auggieja približio im je sve probleme koje jedno drugačije dijete ima na putu svoga odrastanja. Načela ljubaznosti učitelja gospodina Browna, koja se u knjizi pojavljuju svakih nekoliko stranica, istinski su iskrena, topla i edukativna načela koja odgajaju djecu i potiču ih na razmišljanje te suočavanje s problemima koja ih svakodnevno okružuju.

***Ključne riječi:** prihvaćanje različitosti, tolerancija, ljubaznost, poticanje čitanja, razredni projekt*

Valentina Borščak
Koraljka Mahulja-Pejčić
Josipa Gračanin

Elementary School Ivan Zajc, Rijeka

Wonder in Our Classroom

During this school year our class 3a had a wonderful classroom project that managed to motivate and engage students, parents and teachers.

Inspired by the novel “Wonder” by an American author R. J. Palacio, Mrs. Borščak decided to read the book to her class every morning. Page by page, chapter by chapter, students got to know this little boy who looked differently, and they got to know his family and friends.

This book is worm, easy to read, it promotes tolerance, friendship and kindness. It’s a perfect tool for teachers to teach all of these things to students in a gentle and easy to understand way.

“Wonder” and many activities related to this book (involving other students and teachers, involving parents, international cooperation and participation in the US-based “100 Acts of Kindness” Project) became our own little wonder.

***Keywords:** accepting differences, tolerance, kindness, age appropriate reading project, classroom activities*

Vesna Antić

Dječji vrtić „Radost“, Zadar

Poljoprivredno gospodarstvo dječjeg vrtića „Grigor Vitez“

U radu će biti prikazan projekt koji se razvija u Dječjem vrtiću „Radost“ – p.o. Grigor Vitez u protekle dvije godine.

Započeo je vođen dječjim interesom za biljni svijet. Kao produkt tog istraživanja i rada s djecom nastao je vrt u našem vrtićkom dvorištu. Djeca se u protekloj godini brinu o tom vrtu te su imala priliku kušati jela koja smo proizveli od plodova iz vrta i uvrstili ih u vrtićki jelovnik. Dječji interes proširio se na radionici koju smo organizirali u suradnji s mr. sc. Brankom Perinčić u sklopu Festivala znanosti. Vrt je obogaćen aromatičnim i začinskim biljem. Nakon radionice djeca su imala mogućnost saznati čemu služe te biljke i za što se sve mogu koristiti i došli su do novih ideja koje smo odlučili provesti u djelo na ovom projektu. Daljnji dječji interes potaknuo nas je da organiziramo nove aktivnosti gdje su djeca mogla izraziti svoju kreativnost i naučiti nešto novo, a osobito je zanimljiva bila radionica izrade prirodne kozmetike sa gđom Ivom Lukin, fitoaromaterapeutkinjom. Na kraju smo organizirali prodaju proizvoda koje su djeca izradila (začini, sapuni, melemi, ulje) želeći kod djece prepoznati i razvijati poduzetničke osobine. Tijekom projekta stvoreno je okruženje u kojem su djeca mogla biti inovativna, kreativna, razmišljati kritički, osmišljavati ideje, pronalaziti rješenja tj. učiti čineći.

Ključne riječi: poduzetništvo, kreativnost, vrtlarstvo, inovativnost, sudjelovanje

Vesna Antić

“Radost” Kindergarten, Zadar

“Grigor Vitez” Kindergarten Farming

In this paper we will present the project we've been working on in the “Radost” Kindergarten – Grigor Vitez Facility in the past two years.

It had all started with children's interest in the world of plants. Following their exploration of plants and our work with children, we created a garden in our kindergarten yard. For the past year, the children have been taking care of this garden, and they've even tried the dishes we prepared with our homegrown fruits. We included these dishes in our kindergarten menus. Children's interest grew even further at the workshop we organized in cooperation with Branka Perinčić MSc within the Festival of Science. The garden was enriched with aromatic plants. After the workshop, the children learned what these plants can be used for, and came up with new ideas that we decided to implement into this project. Further children's interest encouraged us to organize new activities so that the children could express their creativity and learn something new. The workshop on natural cosmetics with Mrs. Iva Lukin, a phyto-aromatherapist, was particularly interesting. In the end, we organized the sale of products made by children (spices, soaps, ointments, oils), so that we could recognize and develop entrepreneurial traits in children. During this project we created an environment in which the children could be innovative, creative, develop critical thinking, devise ideas, find solutions, and learn by doing.

Keywords: entrepreneurship, creativity, gardening, innovation, participation

Marin Pavičić

Osnovna škola „Vladimir Nazor”, Škabrnja

Sretna škola Plave Ekonomije u završnici za dodjelu nagrade Zayed Future Energy Prize u Abu Dhabiju, UAE

Projekt „Sretna škola Plave ekonomije” ušao je u završnicu natjecanja za nagradu Zayed Future Energy Prize u Abu Dhabiju u kategoriji europskih škola. Tijekom Tjedna održivog razvoja UAE-a u siječnju 2018. g. održat će se proglašenje pobjednika kojem Vlada UAE-a dodjeljuje 100.000 USD za projekt održivog razvoja. Ovim projektom obuhvaćeni su obnovljivi izvori energije kroz inovativnu PV-T solarnu tehnologiju povezanu s električnim vozilom i mobilnim sustavom baterija, poduzetništvo kroz učeničku zadrugu „Maslina”, recikliranje i razvrstavanje otpada kroz program Udruge za održivi razvoj Hrvatske (UZOR) te dijeljenje podataka sa 112 država svijeta kroz Program GLOBE koji sponzorira NASA. Projektom je obuhvaćena lokalna, tradicionalna kultura uzgoja masline kroz učeničku zadrugu „Maslina” i povezivanje učenika s Dolinom maslina kraj Škabrnje u kojoj se nalaze ekološki nasadi 7000 mladih maslina. Kultura uzgoja maslina seže od starih Liburna i svrha poduzetničkog dijela projekta je inspirirati nove naraštaje eko poduzetnika. Kroz suvremenu PV-T solarnu tehnologiju škola bi uvelike smanjila troškove grijanja na loživo ulje, kao i troškove električne energije jer se Škabrnja nalazi u mediteranskom pojasu gdje ima 2550 sunčanih sati godišnje. Novootvorena školska kuhinja dobila bi malo električno dostavno vozilo koje u sebi ima baterije i skladišti višak električne energije. Kroz UZOR program, koji je dobio nagradu Sozial Marie u Beču 2014. g., učenici bi učili prepoznavati i razvrstavati sedam vrsta otpada kroz dječji eko otok i dječje eko radionice s pomoću „Dječjeg priručnika za održivi razvoj – prepoznavanje i razvrstavanje otpada” koji podržava Ministarstvo zaštite okoliša i energetike i Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (HAOP).

Ključne riječi: održivi razvoj, inovativnost, poduzetnost, vodstvo, vizija

Marin Pavičić

“Vladimir Nazor” Elementary School, Škabrnja

The Happy School of Blue Economy among finalists for the 2018 Zayed Future Energy Prize in Abu Dhabi, UAE

The “Happy School of Blue Economy” project has entered the final round for the Zayed Future Energy Prize in Abu Dhabi, in the European schools’ category. During the UAE Sustainability Week, which will take place in January of 2018, the UAE Government will announce the winner and award \$100,000 for the Sustainable Development Project. This project includes renewable energy sources through innovative PV-T solar technology associated with electric vehicle and mobile battery system, entrepreneurship through the “Maslina” student cooperative, recycling and waste sorting through the Croatian Association for Sustainable Development (UZOR) program and sharing data with 112 countries worldwide through the GLOBE program sponsored by NASA. The project includes local, traditional olive tree cultivation through the “Maslina” student cooperative and connecting the students with the Olive Valley (Dolina maslina) near the village of Škabrnja, with environmentally friendly and nature-orientated plantations of 7,000 young olive trees. The culture of olive tree cultivation originates from the old Liburnians, and the purpose of the entrepreneurial part of this project is to inspire new generations of eco-friendly entrepreneurs. Through modern PV-T solar technology the school would greatly reduce heating costs for heating oil and electricity, because Škabrnja is located in the Mediterranean belt with 2550 sunny hours per year. We would provide our newly opened school kitchen with a small electric delivery vehicle equipped with batteries and capable of storing the excess electricity. Through the UZOR’s program, which was awarded the 2014 Sozial Marie Prize in Vienna, students would learn to recognize and sort seven different types of waste through a recycling center and ecological workshops, using the “Children’s Sustainable Development Manual – Recognizing and Sorting Waste”, supported by the Ministry of Environmental Protection and Energy, as well as by the Croatian Agency for the Environment and Nature (HAOP).

Keywords: sustainable development, innovativeness, entrepreneurship, leadership, vision

SEKCIJA 8

Dinko Marin

Osnovna škola Bartula Kašića Zadar

Inovativnost i kreativnost u poučavanju geografije

Nekada dominantni oblici i metode rada u poučavanju učenika, poput frontalnog rada, u novije vrijeme sve se više zamjenjuju metodama i oblicima koji u prvi plan stavljaju učenika, a ne više nastavni sadržaj. Naravno, bez nastavnog sadržaja nema ni nastave, no on bi trebao biti u službi učenika i razvoja njegovih sposobnosti i kreativnosti. U planiranju i osmišljavanju nastavnih satova putem kojih će se razvijati kreativnost i inovativnost iznimno su bitne vještine i želja učitelja da učenicima ponudi nešto više od tek pukog nastavnog sadržaja. Cilj ovog rada je ponuditi primjere na koji način u osnovnoškolskoj nastavi geografije poticati kreativnost i inovativnost kod učenika.

Ključne riječi: nastavni plan i program, odgojno-obrazovni rad, osnovna škola, prirodoslovlje

SECTION 8

Dinko Marin

Bartul Kašić Elementary School Zadar

Innovativeness and Creativity in Teaching Geography

Formerly practiced dominant teaching methods, such as frontal instruction, nowadays are being replaced with the methods and forms that place the student in the first plan, and not the teaching content. Certainly, without teaching content there is no teaching itself, but the content should be suitable for the student and with the goal of developing his abilities and creativity. In planning and conceiving teaching lessons for creating creativity and innovativeness, the teacher's skills and desires for providing the students with something more than pure content are of great importance. The emphasis of this paper is to offer examples for encouraging creativity and innovativeness in geography classes for students.

Keywords: teaching plan and programme, educational work, elementary school, natural science

Bojan Branisavljević

Dječji vrtić Botinec, Zagreb

Odgoj djece jasličke dobi kao aktivnih i demokratskih građana u kontekstu Eriksonove teorije psihosocijalnog razvoja

U ovom prikazu želimo prezentirati rad na poticanju osobina i vještina djece potrebnih za razvoj aktivnih i demokratskih građana u jasličkim skupinama dječjeg vrtića Botinec, u kontekstu Eriksonove teorije psihosocijalnog razvoja. Dječji vrtić Botinec je stručno razvojni centar od 2008. godine. Od tada redovito educiramo odgojitelje i stručne suradnike cijele Hrvatske u području suradnje sa zajednicom te odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo. Iz tog razloga posebnu pažnju pridajemo razvoju djeteta kao aktivnog građanina s pozitivnom participacijom u društvu i usvojenim građanskim kompetencijama. Teoriju psihosocijalnog razvoja Erika Eriksona odabrali smo kao teoretski okvir svojim nastojanjima u ovom prikazu s obzirom da naglasak stavlja na interakciju djeteta sa svojom socijalnom okolinom te predviđa pozitivne i negativne ishode pojedinih razvojnih faza, što nam omogućava da jasno strukturiramo primjere pozitivne prakse, ali i primjere izazova i problema s kojima smo se suočavali u svakodnevnom radu. Eriksonova teorija razvoj čovjeka promatra kroz osam faza od kojih je svaka definirana temeljnom krizom koja proizlazi iz sukoba psiholoških potreba individue i potreba društva (odnosno socijalne okoline). U ovom prikazu posebno ističemo prve tri faze njegove teorije koje otprilike korespondiraju djetetu od rođenja do 5. godine života (1. faza – povjerenje nasuprot nepovjerenju; 2. faza – autonomija nasuprot sramu i sumnji; 3. faza – inicijativa nasuprot krivnji). U radu razmatramo na koji način materijalni uvjeti, organizacija rada, uloga odgojitelja i članova stručnog tima te aktivnosti i metode njihova provođenja mogu utjecati na pozitivno razrješenje navedenih kriza. Također, izložit ćemo kako neke česte pogreške u navedenim područjima

rada mogu imati neposredni i dugoročni negativni utjecaj na ostvarivanje navedenih razvojnih zadaća. Prvu Eriksonovu fazu karakterizira kriza povjerenja/nepovjerenja. Iako se temelji za uspješno razrješavanje navedene krize postavljaju unutar obitelji tj. u odnosu privrženosti s primarnim skrbnikom, način na koji odgojno-obrazovna ustanova odgovori izazovu prilagodbe na vrtić može utjecati na njen konačni ishod. U ovom dijelu kratko ističemo svoja iskustva u procesu prilagodbe i olakšavanju stvaranja pozitivne privrženosti između odgojitelja i djece u smislu uloge odgojitelja, članova stručnog tima i materijalnog okruženja. Druga razvojna faza, koja najviše vremenski korespondira djeci jasličke dobi, u čijoj je srži prema Eriksonu sukob između autonomije te srama i sumnje, vjerojatno je i najvažnija u ostvarivanju konačnog ishoda – djeteta koje je aktivni sudionik u zajednici u kojoj živi. Ovdje navodimo konkretne primjere rada u dječjem vrtiću Botinec – način na koji organiziramo materijalno okruženje kako bi potaknuli razvoj samostalnosti i aktiviteta djeteta te izazovi s kojima se pri tome suočavamo; razvoj odnosa i komunikacije između svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, a primarno između odgojitelja i djeteta; prikaz nekih projekata i akcijskih istraživanja koji su provedeni u jasličkim skupinama (rano opismenjavanje, rano učenje talijanskog jezika i sl.). I konačno, u završnom dijelu pokušavamo kratko rezimirati prikazom nastavka našeg rada na razvoju građanskih kompetencija kod djece vrtićke dobi koji je prirodna nadogradnja postupaka provedenih u jasličkim skupinama, u dobi koja prema Eriksonovoj teoriji odgovara krizi inicijative/krivnje.

***Ključne riječi:** Eriksonove teorije psihosocijalnog razvoja, aktivno i demokratsko građanstvo, odgoj djece jasličke dobi*

Bojan Branisavljević

Botinec Kindergarten, Zagreb

Education of Toddlers as Active and Democratic Citizens in the Context of Erikson's Theory of Psychosocial Development

In this paper we'd like to present work on encouraging the characteristics and skills of children needed for the development of active and democratic citizens in the toddler groups of the Botinec Kindergarten in the context of Erikson's theory of psychosocial development. Botinec Kindergarten has been a professional development center since 2008. Since then, we educate preschool teachers and expert associates from the whole Republic of Croatia, teaching them about cooperation with the community and democratic citizenship. For this reason, we give special attention to the development of a child as an active citizen with positive participation in society and adopted civic competences. We chose Erik Erikson's theory of psycho-social development as a theoretical framework for this paper, because it puts emphasis on the interaction of the child with its social environment and foresees the positive and negative outcomes of particular developmental phases, which enables us to clearly construct examples of positive practices, as well as examples of different challenges and issues we encounter in our day-to-day work. According to the Erikson's theory, there are nine stages of human development, and each is defined by a fundamental crisis stemming from the conflict between psychological needs of an individual and the needs of society (or social environment). In this paper, we particularly emphasize the first three stages of his theory, that roughly correspond to children from birth to 5 years of age (Stage 1 – trust vs. distrust; Stage 2 - autonomy vs. shame and doubt; Stage 3 - initiative vs. guilt). In this paper we discuss how the material conditions, the organization of work, the role of the educators and the members of

the expert associates team, as well as the activities and methods of their implementation, can influence the positive outcome of the mentioned crises. We will also show how some common mistakes in these areas of work may have an immediate and long-lasting negative impact on fulfilling these developmental tasks. The first Erikson stage is characterized by the crisis between trust and distrust. Although the basis for successful resolution of this crisis is placed within the family, i.e. in relation to attachment to the primary guardian, the way in which the educational institution responds to the challenge of adaptation to the kindergarten can affect its final outcome. In this section, we briefly highlight our experiences in the process of adaptation and facilitating the creation of positive attachment between educators and children in terms of the role of educators, expert associates team and the material environment. The second developmental stage, which corresponds in most part to toddler age and is, according to Erikson's theory, defined by crisis between autonomy and shame/doubt, is probably the most important for achieving the ultimate outcome – a child who is an active participant in its community. We will show some specific examples from our work in the Botinec Kindergarten – the way we organize the material environment in order to encourage the development of the child's independence and activeness, as well as the challenges we're facing: forming relationships and developing communication between all participants in the educational process, and primarily between the educator and the child; an overview of some projects and action researches carried out in toddler groups (early literacy, early Italian language learning, etc.). In the final part we will try to briefly summarize by showing the further continuation of our work towards the development of civic competences in preschool children, which is a natural extension of the procedures implemented in toddler groups, at the age that, according to Erikson's theory, corresponds to the crisis between initiative and guilt.

Keywords: *Erikson's theory of psychosocial development, active and democratic citizenship, education of toddlers*

Sanja Pavić

Dječji vrtić „Cekin“, Slavonski Brod

Kreativnost u Montessori pedagogiji u radu s potencijalno darovitom djecom u dječjem vrtiću „Cekin“

Odgojni i obrazovni rad s potencijalno darovitom djecom u vrtiću velik je izazov, potreba, a nerijetko i poteškoća odgojno-obrazovnim djelatnicima u vrtiću. Vrtić je mjesto koje omogućava prostor istraživačkog i kreativnog djelovanja u cilju poticanja višestrukih inteligencija kod djece predškolske dobi.

U radu ću prikazati kako Montessori didaktički materijal u radu s potencijalno darovitom djecom potiče djecu na razvijanje kreativnosti. Kreativnost je bitna za inovativnost. Montessori pedagogija temelji se na promatranju spontanog učenja djece i poštivanju djetetove osobnosti. Montessori didaktički materijal pristupačan je djeci i omogućuje da koriste svoje potencijale individualno, a isto tako i da ostvare komunikaciju s drugom djecom koristeći Montessori materijal. Montessori didaktički materijal konstruktivan je i djeci omogućava stvaranje novih ideja u cilju poticanja kreativnog mišljenja.

Ključne riječi: potencijalna darovitost, Montessori pedagogija, kreativnost

Sanja Pavić

“Cekin” Kindergarten, Slavonski Brod

Creativity Using Montessori Pedagogy with Potentially Gifted Children in “Cekin” Kindergarten

Working with potentially gifted children in kindergarten represents a challenge, a necessity, and quite often it represents a difficulty to educators in the kindergarten. Kindergarten is a place which allows space for research and creative action aimed towards encouraging multiple intelligences in preschool children.

In my work I will present how didactic materials encourage creativity in potentially gifted children. Creativity is very important for innovation. Montessori pedagogy is based on observation of the children's spontaneous learning, while respecting their personality. Montessori didactic materials are available to children and allow them to use their full potential individually, and also to achieve communication with other children by using Montessori materials. Montessori didactic materials are constructive and allow children to create new ideas with the goal of encouraging creative thinking.

Keywords: potential talent, Montessori pedagogy, creativity

Marta PajdlSveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Djela suvremene likovne umjetnosti na satima likovne kulture

Likovna je kultura obvezni nastavni predmet u osnovnoškolskome obrazovanju. Nastava likovne kulture temelji se na poticanju spoznajnih procesa i istraživanju koje obuhvaća i proces opažanja i doživljavanja umjetničkoga djela. Na svakome se satu treba pokazati likovno-umjetničko djelo koje je konkretizacija likovnoga problema. Likovno-umjetničko djelo omogućava učeniku da prepozna likovne elemente te likovni i vizualni jezik pojedinoga umjetnika ili stilskoga razdoblja. Likovno-umjetničko djelo učitelj može sam izabrati, ali može i koristiti djela koja su preporučena prema HNOS-u. Cilj istraživanja, koje je provedeno u sklopu izrade diplomskoga rada, bio je ispitati hoće li učenici na osnovu promatranja likovnog djela suvremene umjetnosti uspješno riješiti zadani likovni problem i utvrditi postoji li razlika između ovih likovnih radova i radova učenika nastalih na osnovu umjetničkih djela likovne umjetnosti koja su preporučena prema HNOS-u. Istraživački se uzorak sastojao od 67 učenika drugih i četvrtih razreda Osnovne škole „Blaž Tadijanović“. Provedena su četiri nastavna sata iz likovne kulture u četirima razredima; dva druga i dva četvrta razreda. Obrađen je isti likovni problem u drugome razredu: strukturne i obrisne crte te u četvrtome razredu: optičko miješanje boja. U dva su razreda korištena djela suvremene likovne umjetnosti, a u druga dva razreda djela preporučena prema HNOS-u. Učenički su radovi nakon provedenih školskih sati prikupljeni i analizirani. Provedena je i anketa s učiteljima o korištenju djela suvremene likovne umjetnosti u nastavi. Rezultati su pokazali kako nema razlika u rješavanju likovnoga problema s obzirom na nastavno područje i korišteno likovno-umjetničko djelo. Svi su učenici uspješno riješili likovni problem. Anketa je pokazala kako učitelji razredne nastave većinom ne koriste djela suvremene likovne umjetnosti na satima likovne kulture, no postoje i oni učitelji koji takva djela koriste u svojem radu.

Ključne riječi: likovna kultura, likovno-umjetničko djelo, likovni problem, suvremena umjetnost

Marta PajdlJosip Juraj Strossmayer University of Osijek,
Faculty of Education

The Works of Contemporary Art in Art Classes

Art is a mandatory subject in elementary school education. Art teaching is based on encouraging cognitive processes and researching which includes processes of perception and experience of work of art. Each time we hold a class, we should show a work of art which represents a concretization of an art challenge. Work of art helps pupils to recognize art elements and visual language of each artist and style period. A teacher can choose the artwork by himself, but he can also use the artworks recommended by HNOS (English: CNES, Croatian National Educational Standard). The goal of research conducted within the graduation thesis was to examine whether the pupils would successfully solve the art challenge by looking at a piece of contemporary art, and determine if there was a difference between this children's artwork and the artwork created by looking at works of art recommended by HNOS. Research sample consisted of 67 pupils from second- and fourth-grade students of „Blaž Tadijanović“ Elementary School. Four art classes were conducted in four grades; two in second grade and two in fourth grade. The same art problem was processed in second grade: structural and outline lines, and optical color mixing in fourth grade. In two grades I used pieces of contemporary art, and in other two grades I used pieces of art recommended by HNOS. Pupils' artwork was collected and analyzed after conducted classes. Teachers filled out a questionnaire about using contemporary art in classes. The results showed that there was no difference in solving the art challenge with regard to teaching area and artwork that was used. All pupils successfully solved the art challenge. The questionnaire showed that elementary school teachers mostly do not use contemporary artwork in the art class, but there are also those who use it.

Keywords: art, work of art, art problem, contemporary art

SEKCIJA 9

Ana Pejdo

Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju

Nensi Segarić

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

Jadranka Brkić Vejmelka

Sveučilište u Zadru, Odjel za nastavničke studije u Gospiću

Kako kreativni školski projekti potiču ekološku osjetljivost učenika i lokalne zajednice na primjeru projekta „Eko dani“ Prirodoslovno-grafičke škole u Zadru

Budući cjelokupni razvoj društva trebao bi se temeljiti na znanju, kreativnosti i inovacijama. Jedan od ključnih elemenata za postizanje takvog cilja jest odgojno-obrazovni sustav. Kako se sustavi mijenjaju sporo, a izazovi i potrebe za promjenama i prilagodbi suvremenom razvoju sve su češći i brži, pojedini subjekti (škole) i pojedinci (učitelji) gotovo samostalno djeluju unutar (odgojno-obrazovnih) sustava kao čimbenici koji, razvijajući i implementirajući različite projekte u postojeće kurikule, potiču i razvijaju pojedince – učenike koji će biti akteri pozitivnih društvenih promjena, u ovom slučaju promicanja odgovornog odnosa prema okolišu. „Eko dani“ su projekt Prirodoslovno-grafičke škole u Zadru u kojem već petnaest godina nastavnici i učenici kreativnim radionicama potiču osviještenost o važnosti očuvanja okoliša, ne samo kroz aktivnosti učenika i nastavnika, već i brojnih aktera lokalne zajednice. Metodom polustrukturiranog intervjua, u koji će biti uključeni nastavnici i učenici škole, ispitat će se njihova iskustva, mišljenja i percepcije o samom projektu.

Ključne riječi: odgovornost, ekologija, aktivnosti, školski projekt, ekološka svijest

SECTION 9

Ana Pejdo

University of Zadar, Department of Geography

Nensi Segarić

University of Zadar, Department of Sociology

Jadranka Brkić Vejmelka

University of Zadar, Department of Teacher Education Studies in Gospiću

“Eco Days” Project of the Natural Science and Graphic Design High School in Zadar as an Example of How Creative School Projects Encourage Environmental Sensitivity of Students and the Local Community

The overall future development of society should be based on knowledge, creativity and innovation. The education system is one of the key elements for achieving this goal. While it takes time to change a system, new challenges and need for adapting to contemporary development are becoming ever more frequent and demanding. That's why individual entities (schools) and individuals (teachers) work almost independently within the (educational) systems as factors which, by developing and implementing different projects within the existing curricula, encourage and stimulate individuals – students – who will influence the positive social changes, in this case promote responsible attitudes and behavior towards the environment. For the past fifteen years the teachers and students have been promoting awareness of the importance of environmental protection by creative workshops within our “Eco Days” school project. Besides students and teachers, we include numerous people from the local community into our activities. By method of semi-structured interviews, we'll ask the teachers and students about their experience, opinions and perceptions of the project itself.

Keywords: responsibility, ecology, activities, school project, ecological awareness

Tena Čačić
Mirela Škarić

Osnovna škola Josipa Zorića, Dugo Selo

Primjena integralne teorije u nastavi na primjeru učenja notne pismenosti u nižim razredima osnovne škole

Svrha ovog rada je predstaviti način poučavanja notne pismenosti u nižim razredima osnovne škole kroz četiri kvadranta Integralne teorije. Integralna teorija Kena Wilbera, sveobuhvatna i primjenjiva na sve aspekte stvarnosti, predstavlja temelj novog svjetonazora te pruža potencijalna rješenja za izazove s kojima se odgojno-obrazovni i ostali sustavi trenutno suočavaju. Integralna teorija, još se naziva i AQAL, predstavlja metateoriju koja uključuje i sustavno organizira temeljne istine stotine drugih teorija, duhovnih tradicija, filozofije, moderne znanosti, razvojne psihologije i drugih disciplina u koherentnu cjelinu. Sastoji se od pet elemenata: kvadranta, razvojnih razina, linija, tipova i stanja. Opći cilj rada je prikazati metodičke postupke koji u procesu poučavanja uključuju i djeluju na sve četiri dimenzije učenika: unutarnju (subjektivnu), vanjsku (objektivnu), individualnu i kolektivnu. Namjera je rada potaknuti razgovor o primjeni Integralne teorije u rješavanju izazova odgojno-obrazovnog sustava kojim još uvijek dominira naglasak na vanjskim, objektivnim, kvantitativnim dimenzijama, dok su unutarnje, subjektivne, kvalitativne dimenzije većinom zanemarene.

***Cljučne riječi:** integralna teorija, kvadranti, osnovna škola, notna pismenost*

Tena Čačić
Mirela Škarić

Josip Zorić Elementary School, Dugo Selo

Application of Integral Theory in the Example of Teaching Music Literacy in Second Grade of Elementary School

The purpose of this paper is to present the method of teaching music literacy in the lower grades of elementary school through four quadrants of Integral theory. Ken Wilber's Integral theory, comprehensive and applicable to all aspects of reality, is the foundation of the new worldview and provides potential solutions to the challenges facing the current educational and other systems. Integral theory, also called AQAL, is a metatheory that includes systematically organized underlying truths of hundreds of other theories, spiritual traditions, philosophy, modern science, developmental psychology and other disciplines into a coherent whole. It is consisted of five elements: quadrants, development levels, lines, types and states. The general goal of this paper is to present methodological procedures that include and act on all four dimensions of students: internal (subjective), external (objective), individual and collective. The paper aims to encourage discussion on the application of Integral theory in addressing the challenges of the educational system that still puts an emphasis on external, objective, and quantitative dimensions, while it mostly neglects the internal, subjective, and qualitative dimensions.

***Keywords:** integral theory, quadrants, elementary school, music literacy*

**Vanja Zanze
Danijela Bilić**

Dječji vrtić Osijek, Osijek

Poticanje stvaranja i izražavanja izvan okvira u dječjem vrtiću

Suvremeni kurikulum odbacuje svako objašnjavanje predškolskoj djeci kako se nešto crta, konstruira ili promišlja te potiče drugačije pristupe stvaranju i izražavanju u dječjem vrtiću. No u dječjim vrtićima još uvijek je prisutno slijeđenje stereotipa koji su nametnuti i koji guše kreativnost djeteta. Stručan i osviješten odgojitelj može potpuno preokrenuti stranicu i probuditi originalnog umjetnika i mislioca u svakom djetetu. Uz teorijsko razmatranje problema, rad prikazuje i primjere iz prakse autora gdje su djeci nuđeni prirodni materijali, različite plohe, dramske igre i drugi poticaji za stvaranje autentičnog doživljaja u danom trenutku. Djeca su stvarala kompozicije, konstrukcije, crteže, skulpture lišene šablonskog, a pune originalnog izričaja. Također su pokazala visoku razinu kreativnosti u govornom stvaralaštvu i izražavanju pokretom na što su ih potaknule dramske igre. Stvaranje i izražavanje izvan okvira treba postati praksa u svakoj odgojno-obrazovnoj skupini. No problem koji se javlja i o kojem treba još promišljati je taj što se prelaskom u osnovnu školu od djece uglavnom traži šablonsko stvaranje. Pa tako npr. objekt crtanja ili slikanja najčešće mora biti prepoznatljiv oku odraslog promatrača. Takav pristup, u okviru, ne može poticati razvoj kreativnost kod djece.

Ključne riječi: kreativnost, originalnost, predškolsko dijete, prirodni materijali, dramske igre

**Vanja Zanze
Danijela Bilić**

Osijek Kindergarten, Osijek

Fostering Creativity and Unrestricted Expression in Kindergarten

Modern curriculum rejects any kind of explaining to preschool children as to how to draw something, how to construct or think, and instead encourages different approaches to creating new things and expressing oneself. Nevertheless, imposed stereotypes which suppress creativity of a child are still present in kindergartens. A skillful and enlightened educator can switch the situation completely and awaken a unique artist and thinker in every child. Along with theoretical observations of the problem, this paper also shows examples from author's professional practice, where children were offered natural materials, various surfaces, drama games and other stimuli for creating an authentic experience at a given moment. Children created compositions, constructions, drawings, sculptures which were deprived of any norms, while full of unique expression. They also showed a high level of creativity at language production and movement expression for which they were inspired by drama games. Creativity and expression beyond the norm should become practice in every educational group. But the problem that arises and should be further considered is that with entering elementary school children are required to be creative within the norm. Accordingly, for instance, in most cases the object of drawing or painting has to be recognizable to the eye of an adult observer. Such approach, according to the norm, cannot foster creativity in children.

Keywords: creativity, uniqueness, preschool child, natural material, drama games

**Vanja Zanze
Danijela Bilić**

Dječji vrtić Osijek, Osijek

Kreativni izričaj djeteta u dramskoj improvizaciji

Dramska improvizacija smatra se umijećem da se bez prethodne pripreme pronade odgovarajući izraz za neki sadržaj. Ovakvim načinima rada osobito se razvijaju komunikacijske vještine, snalažljivost, kreativnost te empatija kod djece kako predškolske dobi tako i kod starijih. Poticaj za improvizaciju može biti glazba, riječ, predmet, priča, poezija... Dramske improvizacije otvaraju prostor za inovativna i vrlo kreativna rješenja određene situacije ili problema jer nastaju u trenu, neopterećene su pripremom i pružaju autentičan izričaj djeteta. Posebnim odabirom poticaja za improvizaciju odgojitelj/učitelj može potaknuti dijete na stvaranje neobičnih riječi ili priča, originalnih pokreta i zvukova te na taj način razvijati kod djece kreativnost, ali i vještine komuniciranja i rješavanja problematskih situacija.

Kroz radionicu će sudionici biti upoznati s osnovama dramske improvizacije te načinima primjene u radu s djecom predškolske i školske dobi. Upotrebom određenih dramskih igara koje pred sudionike stavljaju imperativ improvizacijskog izričaja osnažit ćemo svoje sposobnosti i vještine, a također i dobiti nove ideje rad.

***Ključne riječi:** djeca, dramska igra, improvizacija, kreativnost, poticaj*

**Vanja Zanze
Danijela Bilić**

Osijek Kindergarten, Osijek

Children's Creative Expression in Dramatic Improvisation

The dramatic improvisation has been considered an important skill to find a proper expression for specific content without any previous preparation. These kinds of work methods develop communication skills, their resourcefulness, creativity, and empathy in preschoolers and older kids. The initial stimulus for improvisation activity may be music, a word, a thing, a story, poetry, etc. The dramatic improvisations might stimulate children to find innovative and creative solutions in particular situations or problems, because they are created in a moment, free from preparation and provide authentic expression of a child. The careful choice of the initial stimulus for acting, i.e. motivation to improvise, may provide the variety of opportunities for children to develop new words or stories, original body movements, and sounds that will enhance children's creativity, communication skills, as also the skills to cope with problematic situations.

Throughout this workshop, the participants will be introduced to the basics of dramatic improvisation and with their implementation in the education practice with preschoolers and school kids. The play that will be presented to the participants seeks to provoke the improvisation, while trying to strengthen their abilities and competences. The aim is to create new ideas regarding the educational practice, as well.

***Keywords:** children, dramatic play, improvisation, creativity, stimulus*

SEKCIJA 10

Inga Seme Stojnović
Tihana Šimunić

Agencija za odgoj i obrazovanje

Ograničavajuća vjerovanja i poduzetnost u pričama za djecu

U okolini u kojoj odrastamo postoje vjerovanja o tome kakvi trebamo biti, što činiti da bismo bili prihvaćeni i uspješni (bogat, skromni, kreativni, poduzetni). Te poruke koje odrasli djeci upućuju neverbalno mogu biti ograničavajuće, a često ponavljane pounutre se kao ograničavajuća vjerovanja. S obzirom na to da se osjećajni, doživljajni i misleni odnos (vjerovanja) prema sebi, drugima i svijetu počinje formirati oko druge/treće godine života pod utjecajem važnih odraslih osoba (prema Stewart i Joines, 2007), moguće je da ograničavajućih vjerovanja gotovo nismo svjesni, iako utječu na naše ponašanje. Nova otkrića iz neurofiziologije (Rizzolatti i Craighero, 2004; Keysers, 2011) upućuju na postojanje zrcalnih neurona koji imaju značajnu ulogu u imitaciji, razumijevanju tuđeg ponašanja pa i *ispunjavanju očekivanja kakvi trebamo biti*. Dakle, na osnovu iskustva u ranom se razvoju stvaraju definicije o sebi, drugima, svijetu. *Prethodna ili postojeća znanja djeteta, prema tumačenju konstruktivista, djeluju kao filteri i poticatelji novih ideja i iskustva, a i ona se mogu izmijeniti tijekom učenja* (Mišanović, 2000, u Vujičić, 2016: 131). U radionici će se istražiti kakve su prevladavajuće poruke (eventualna vjerovanja) u iskustvu sudionika na temu poduzetnosti u pričama, bajkama i citatima u Hrvatskoj i svijetu. Također će se koristiti Erskin i Zalcmanov „The Racket System“ predložak (prema Stewart i Joines, 2007: 221. iz Transakcijske analize) za povećanje svjesnosti o povezanosti vjerovanja, doživljaja, misli, osjećaja i ponašanja. Cilj radionice je dobivanje uvida u eventualna ograničavajuća vjerovanja u vezi poduzetnosti (osobna, u porukama i pričama koje koristimo u odgojno-obrazovnom radu s djecom) te poduzetnost u donošenju novih odluka, ciljeva.

SECTION 10

Inga Seme Stojnović
Tihana Šimunić

Education and Teacher Training Agency

Restrictive Beliefs and Entrepreneurship in Children's Stories

In the area where we grow up, there are beliefs about what we should be, what we do to be accepted, successful (rich, humble, creative, enterprising). Those messages that adult point to children nonverbally may be limiting, and if often repeated, they emerge as restrictive beliefs. Since the emotional, experiential and thoughtful relationship (beliefs) towards oneself, others and the world begins to form around second/third year of life under the influence of important adults (Stewart and Joines, 2007), it is possible that restrictive beliefs are almost unconscious though affecting our behavior. New discoveries from neurophysiology (Rizzolatti and Craighero, 2004, Keysers, 2011) indicate the existence of mirror neurons that play a significant role in imitation, understanding of other behaviors and meeting the expectations of what we need to be. So, based on experience in early development, definitions of oneself, others, the world are created. The previous or existing knowledge of the child, as interpreted by the constructivists, acts as a filter and promoter of new ideas and experiences and can change during learning (Mišanović, 2000, in Vujičić, 2016: 131). The workshop will explore the most prevalent messages (possible beliefs) in the experience of participants on the topic of entrepreneurship in stories, tales and quotations in Croatia and the world. Also, the template of Erskin and Zalcman "The Racket System" (according to Stewart and Joines, 2007: 221 from Transactional Analysis) will be used to increase awareness of the connection of beliefs, experiences, thoughts, feelings and behaviors. The aim of the workshop is to gain insight into possible restrictive beliefs regarding entrepreneurship (personal, in messages and stories we use in educational work with children), and entrepreneurship in making new decisions and goals.

SEKCIJA 11

**Snježana Mališa
Leali Osmančević**

Hrvatsko katoličko sveučilište, Odjel za komunikologiju

Medijske kompetencije nastavnika kao preduvjet diferenciranoga poučavanja

Medijski odgoj jedna je od ključnih kompetencija poučavanja u 21. stoljeću, ali i preduvjeta odgovornog građanstva (Considine, Horton i Moorman, 2009; Potter, 2013; Hobbs i Jensen, 2013; Hobbs, 2016; Funk, Kellner i Share, 2016; Joanou, 2017). Nastavnici, posebice u osnovnim školama, nositelji su odgoja i obrazovanja djece i mladih te svojim kompetencijama oblikuju pedagoške nastavne procese (Glasser, 1999; Darling-Hammond i Bransford, 2005; Fraser, 2010; Mayer i Alexander, 2011; Hattie, 2012). Neujednačenost kompetencija nastavnika izravno utječe na provedbu i kvalitetu cjelokupnoga nastavnog procesa. Ovaj rad dat će detaljan uvid u teorijski okvir temeljen na znanstvenom proučavanju pedagoških modela medijskoga odgoja (Pungente, 1989, 2007; Masterman, 1985, 2005; Rivoltella, 2008; Hobbs, 2011), kao i diferencirane nastave (Tomlinson, 2001; Gregory i Chapman, 2004; Comoglio, 2006; Tomlinson i McTyhe, 2007; Tomlinson i Imbeau, 2013) u odgoju djece i mladih kao temeljnom preduvjetu za odgovorno poučavanje i pristup obrazovnim procesima. Cilj rada je na primjerima inovativnih odgojno-obrazovnih metoda pokazati važnost medijskih kompetencija nastavnika za poučavanje djece i mladih u 21. stoljeću, kao i nužnost razvijene kritičke svijesti djece i nastavnika te prepoznavanju kvalitetne uporabe medija kao alata u diferenciranom poučavanju. Rad će uz pregled relevantnih dosadašnjih dostignuća u ovome području ponuditi i pedagoške smjernice za nastavnike te dati vrijedan doprinos odgoju i obrazovanju kao jednoj od najvažnijih društvenih tema.

Ključne riječi: *odgoj, medijski odgoj, mediji, diferencirana nastava, djeca, obrazovanje*

SECTION 11

**Snježana Mališa
Leali Osmančević**

Catholic University of Croatia, Department of Communication Sciences

Media Competence of Teachers as a Precondition for Differentiated Teaching

Media education is one of the key competences for teaching in the 21st century, but it is also the precondition for responsible citizenship (Considine, Horton and Moorman, 2009, Potter, 2013, Hobbs and Jensen, 2013, Hobbs, 2016, Funk, Kellner and Share, 2016, Joanou, 2017). Teachers, especially in elementary schools, are the bearers of education for children and young people. They use their competences to form pedagogical teaching processes (Glasser, 1999, Darling-Hammond and Bransford, 2005, Fraser, 2010, Mayer and Alexander, 2011, Hattie, 2012). Uneven teacher competences directly affect the implementation and quality of the entire teaching process. This paper will offer a detailed insight into the theoretical framework based on the scientific study of pedagogical models for media education (Pungente, 1989, 2007; Masterman, 1985, 2005; Rivoltella, 2008; Hobbs, 2011), as well as differentiated teaching (Tomlinson, 2001; Chapman, 2004; Comoglio, 2006; Tomlinson and McTyhe, 2007; Tomlinson and Imbeau, 2013) in education for children and young people as a basic precondition for responsible teaching and access to educational processes. The aim of the paper is to demonstrate the importance of the media competence of teachers for teaching children and young people in the 21st century, as well as the necessity for developing critical awareness in children and teachers, and using media as an effective tool in differentiated teaching. In addition to the relevant achievements in the field, we will also offer pedagogical guidance for teachers and give valuable contribution to education as one of the most important social themes.

Key words: *education, media education, media, differentiated classes, children, education*

Nina Ljubičić

Dječji vrtić Maslačak, Krapinske Toplice

Važnost socijalnog i materijalnog okruženja u procesu prirodnog učenja djece rane dobi

Ukoliko promišljamo o načinu na koji djeca predškolske dobi uče, apsolutno je nemoguće uzeti u obzir samo materijalni ili socijalni kontekst kao segment naše percepcije. Dječji vrtić kao ustanova trebao bi biti primarni partner obiteljskom odgoju u stvaranju poticajnih uvjeta za individualni razvoj svakog djeteta, za buđenje njihovog urođenog kreativnog potencijala na što nas zakonski i obvezuje Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj.

Na koji je način to moguće optimalno realizirati? Možemo li mijenjati praksu ako je ne promišljamo na svjesnoj i introspektivnoj razini? Koja je moja uloga kao odgojitelja u procesu prirodnog učenja djeteta? Zašto je važno okruženje za učenje? Razumijem li svrhovitost i važnost dječjih samoorganiziranih i samoiniciranih aktivnosti? Što djeca konkretno uče iz svojih autorskih kreacija? Kontinuiranom (samo)refleksijom te analizom dokumentacije nepobitno se kristalizira činjenica da je moj primarni cilj konstantno stvaranje uvjeta za suradničko učenje, promatranje istog podržavajući samoorganizirane aktivnosti, dokumentiranje njihovih akcija, nastojanje razumijevanja onoga što oni konkretno čine te na temelju toga interveniranje po potrebi poštujući dječji interes i autorstvo. Prirodni interes djece najjače će potaknuti dobro i zanimljivo osmišljen prostor u sobi gdje djeca borave. Materijalni kontekst prvi je korak ukoliko želimo djeci omogućiti okruženje za učenje/obogaćenu sredinu koja će djetetu pružati izazove – ponuditi im dovoljno različitih i zanimljivih materijala kao i izrađenih *homemade* konstrukcija ili instalacija koje moraju biti interesantne, interaktivne, nadograđujuće i vrlo promišljeno ponuđene sa strane odgojitelja da djeci nude upravo ono što bi trebala biti srž ovog teksta – transformaciju postojećeg znanja kroz neposredno činjenje u socio-materijalnom okruženju u sasvim novo autorsko znanje. Međutim, neosporno je također da će konkretna transformacija znanja biti brža i kvalitetnija ako se odvija u interakciji s kompetentnijim ili intrinzično motiviranijim djetetom – upravo u ovom dijelu naglašavam važnost socijalne dimenzije, kako dječje tako i odrasle.

Ključne riječi: metakognicija, interaktivni poticaji, suradničko učenje, transformirano znanje, kontinuirano dokumentiranje procesa

Nina Ljubičić

Maslačak Kindergarten, Krapinske Toplice

The Importance of Social and Material Surroundings in Process of Natural Learning of Children in Early Age

If we think about the way preschool children learn, it's absolutely impossible to take just material or social context as a part of our perception. Kindergarten should, as an institution, be a primary partner to family upbringing in creating stimulating conditions for individual development for every child, awakening their inherent creative potential, for which we have a legal obligation by the National Curriculum of Early Childhood and Preschool Education.

What is the optimal way to accomplish this? Can we change practice if we don't think about it on a conscious and introspective level? What is my role as an educator in a process of natural learning of a child? Why are surroundings important for learning? Do I understand the point and importance of children's self-organized and self-initiated activities? What specifically do children learn from their creations? By continuously (self)reflecting and analyzing documentation I have discovered an irrefutable fact: my primary goal is to constantly create conditions for collaborative learning, observe it and support self-organized activities, documenting their actions, endeavouring to understand what they specifically do, and based on that, intervene as needed respecting children's interest and authorship. The natural interest of children will be motivated the most by good and interesting design of the room in which they are staying. Material context is the first step if we want to enable the surroundings for learning/enriched surroundings which will offer challenges for children – offer them enough different and interesting materials, as well as homemade constructions or installations which have to be interesting, interactive and upgradeable. The educator should offer those in a thought-out way, to give the children just what the core of this text should be – transformation of an existing knowledge through immediate action in the socio-material surroundings to a completely new authentic knowledge. However, it's undisputed that the specific transformation will be faster and better if it's happening in interaction with more competent and intrinsically more motivated child – in that part, I emphasize the importance of the social dimension for both children and adults.

Keywords: metacognition, interactive potentials, collaborative learning, transformed knowledge, continuous process documenting

Iva Mondecar
Ružica Podhraški

Dječji vrtić „Gajnice“ Zagreb

Značaj rane stimulacije osjetila u procesima učenja djece rane i predškolske dobi

Uz kontinuirano istraživanje i unapređivanje kvalitete cjelokupnog vrtićkog konteksta, Dječji vrtić „Gajnice“ svoje područje interesa u posljednjih desetak godina nalazi u preispitivanju najsuvremenijih spoznaja o razvoju i učenju djeteta, prvenstveno onih iz područja neuroznanosti. Povezujući teoriju i svakodnevnu praksu u vrtiću, osviješten je značaj rane stimulacije osjetila, i to osobito onih temeljnih (vestibularno, proprioceptivno i taktilno osjetilo) koja imaju važnu ulogu za djetetov razvoj jer su temelj viših kognitivnih funkcija te temelj za buduće akademsko učenje.

Za procese učenja djece rane i predškolske dobi veliki značaj ima socijalni i prostorno-materijalni kontekst koji mora biti poticajan i kod djeteta pobuđivati unutarnji poriv „činiti“ kako bi ono samo i/ili u interakciji s djecom i odraslima stimuliralo svoj mozak i doprinosilo vlastitom razvoju. Stoga djetetu trebamo omogućiti mnogo kretanja, tjelesnih aktivnosti i raznolikost osjetilnih stimulacija, koje u konačnici dovode do napredovanja u kognitivnom razvoju. Cilj nam je sa sudionicima podijeliti svoje iskustvo u poticanju istraživanja i učenja djece rane i predškolske dobi kroz sve senzorne modalitete s posebnim naglaskom na vestibularni, proprioceptivni i taktilni sustav.

***Ključne riječi:** senzorna integracija, temeljna osjetila, neuroznanost, kontekst ustanove za rani i predškolski odgoj*

Iva Mondecar
Ružica Podhraški

“Gajnice” Kindergarten, Zagreb

The Importance of Early Sensory Stimulation in the Learning Process of Children in Early and Preschool Age

Along with the continuous research and quality improvement of the general preschool environment, during the last decade the area of interest of “Gajnice” Kindergarten includes reviewing the latest findings regarding the children’s development and learning, primarily of those originating from the field of neuroscience. By combining the theory and everyday practice in the kindergarten, the importance of early sensory stimulation is highlighted. Specifically, this includes the near senses: the vestibular, the proprioceptive and the tactile sense. The senses listed have an important role in the child’s development, as they are the foundation for the more elaborate cognitive functions and the basis for studying in the academic sense.

During the child’s learning process, the great importance is given to the social, spatial and material context. This context must be encouraging and has to boost the internal urge of a child to stimulate his brain and contribute to his development on his own and/or in the interaction with other children or adults. Therefore, the child requires a large amount of movement, physical activity and a wide variety of stimulation of the senses. Finally, this will result in the development in the cognitive sense. Our goal is to share our experience in stimulating the exploration and learning in children of early and preschool age through all sensory modalities. Special attention shall be given to the vestibular, proprioceptive and tactile sense.

***Keywords:** sensory integration, near senses, neuroscience, environment of a preschool institution*

SEKCIJA 12

Matilda Karamatić Brčić

Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju

Marijana Miočić

Dječji vrtić „Radost“, Zadar

Uloga ravnatelja u inovativnoj školi – suvremeni pristupi u vođenju odgojno-obrazovne ustanove

S obzirom na suvremene zahtjeve odgojno-obrazovnih politika, uloga ravnatelja u odgojno-obrazovnoj ustanovi dobiva interdisciplinarnu dimenziju u svakodnevnoj praksi. Podizanje sustava kvalitete odgojno-obrazovne ustanove uvjetuje promjene u odnosu prema kulturi škole, kao i promjene u kreiranju ključnih smjernica za inovativni vrtić i/ili školu. Kompetencije ravnatelja u kontekstu suvremenog vođenja i upravljanja odgojno-obrazovnom ustanovom u okviru ovoga rada ogledaju se kroz pedagošku dimenziju s ciljem kontinuiranog podizanja kvalitete odgojno-obrazovne ustanove. Ključna pretpostavka kvalitetne komunikacije i suradnje očituje se kroz uvažavanje ostalih sudionika odgojno-obrazovne prakse, kao i vanjskih dionika u svakodnevnom radu. Ravnatelj stoga preuzima aktivnu ulogu profesionalnog voditelja vrtića i/ili škole kroz jasno postavljene ciljeve. Promatrajući vrtić ili školu kao mjesto na kojem se svako dijete osjeća dobrodošlo i prihvaćeno, kroz prikaz nekih relevantnih istraživanja, kao i važnih kurikulumskih smjernica, u radu se prikazuje uloga ravnatelja u suvremenoj i inovativnoj odgojno-obrazovnoj ustanovi.

Ključne riječi: *suvremena škola, inovativnost, kurikulum, kvaliteta u odgoju i obrazovanju*

SECTION 12

Matilda Karamatić Brčić

University of Zadar, Department of Pedagogy

Marijana Miočić

“Radost” Kindergarten, Zadar

The Role of Principal in Innovative School – Contemporary Approaches to Educational Leadership

The role of the principal in educational institutions with regard to contemporary demands of educational policy is now getting an interdisciplinary dimension in everyday practice. Raising the quality system of educational institution also causes changes in school culture, as well as changes in the creation of key guidelines for an innovative kindergarten and/or school. The competences of the principal in the mentioned context are reflected in the pedagogical dimension with the aim of continually raising quality of the school system. The key assumption of quality communication and cooperation is manifested through inclusion of other participants of the educational practice, as well as external participants in everyday work. The principal therefore takes on the active role of a professional leader of the whole educational system. By looking at kindergarten or school as a place where every child feels welcome and accepted, this paper presents the role of the principal in a modern and innovative educational institution.

Keywords: *modern school, innovation, innovativeness, curriculum, quality in educational system*

Sandra Kramarić

Dječji vrtić Sisak Novi, Sisak

Utjecaj književnog djela na razvoj kreativnosti djece predškolske dobi

Dugogodišnja ideja odgojitelja da upoznaju djecu s hrvatskim djelima dječje književnosti među kojima su neka svjetski priznata, ali zanemarena u predškolskom odgoju jer je smatrano da su „preteška“ i djeci te dobi nerazumljiva, pokazala se kao iznimno dobra inicijativa. Obilježavanje 100. godina od objavljivanja zbirke „Priče iz davnine“ Ivane Brlić-Mažuranić smatralo se poticajnim trenutkom da se i djeca u dječjem vrtiću upoznaju s djelima jedne od najpoznatijih spisateljica nacionalne dječje književnosti. Ovaj rad prikazuje pozitivan utjecaj bajki na razvoj dječje spoznaje i kreativnosti. Cilj ovog projekta bio je stvoriti kod djece naviku korištenja slikovnica i knjiga, čitanja i slušanja te utjecati na pažnju i sposobnost prepričavanja priča te tako potaknuti govor, komunikaciju i kreativnost u daljnjem izričaju dojmova priče. Upoznavanje sa svijetom bajki krenulo je slikovnicom i stripom „Šuma Striborova“ koju su djeca nakon čitanja, prepričavanja i ilustriranja sama pokušala i dramatizirati te osmislili društvene igre „Regoče, ne ljuti se“ i „Tko će prije kroz šumu“, što je bio dokaz koliko ih se dojmila te je pokazalo zablude o neprilagođenosti tih bajki za djecu vrtićke dobi. Knjiga „Sunce djever i Neva Nevičica“, kao i istoimeni animirani film, svojim sadržajem potakli su djecu na slikanje te diskusiju o dobru i zlu, kao i o ljubavi. Već do tada dobro upoznata s bajkama I. B. Mažuranić, najveći interes djece su pokazala za bajku „Regoč“. Bio je to poticaj za daljnji rad, održavanje i poticanje interesa djece, koja su pokazala iznimnu kreativnost kao i različitost njihovih doživljaja iste priče, pri čemu je jedna skupina gradila Regočev dvorac istražujući sve zakonitosti statike, ravnoteže i materijala u centru građenja, s druga samo crtala likove iz priče. Nekolicina djece prepričala je priču koju je na poticaj odgojiteljice jedna djevojčica zapisivala, a potom su je ilustrirali iz čega je nastala i slikovnica, u potpunosti rad djece starosti od pet do sedam godina. Slijedom navedenoga, nakon godinu dana projekta, zaključuje se da je utjecaj književnog djela na djecu predškolske dobi iznimno pozitivan jer ne samo da je poticao govor i razvoj komunikacije, što je bio prvotni cilj, već i spoznaju, maštu, samopouzdanje te različite načine ekspresije doživljaja priče kao što su dramski i likovni izražaj.

Ključne riječi: bajke, likovni izražaj, djeca, Priče iz davnine

Sandra Kramarić

Sisak Novi Kindergarten, Sisak

Influence of Fairy Tales on Development of Creativity in Preschool Children

Educators' long-term idea of introducing children to Croatian works of children's literature, some of which are world-renowned, even though neglected in preschool education because it is considered "too hard" and incomprehensible to children of that age, has proven to be an extremely good initiative. The 100th anniversary of the publication of the "Croatian Tales of Long Ago" by Ivana Brlić-Mažuranić was considered a stimulating moment for children in kindergarten to get familiar with works of one of the most famous writers of national children's literature. This paper shows positive influence of fairy tales on development of childhood knowledge and creativity. The aim of this project was to create a habit of using picture books, reading and listening, and to influence their attention and ability to retell a story and therefore encourage their language, communication, and creativity skills in further expressing their impression of a story.

The "World of Fairy Tales" project started with picture book and comic book "Stribor's Forest". After reading, retelling and illustrating the story, children tried to dramatize it and design their own social games "Reygoch, don't get angry!" and "Who can get through the woods first?", which shows how impressed they were with the book and that it is a misconception that these fairy tales are too hard for kindergarten children. The book "Bridesman Sun and Bride Bridekins", as well as the animated film of the same name, inspired children to paint and discuss good and evil, and love. The children, already familiar with fairy tales by I. B. Mažuranić, showed most interest in the fairy tale "Reygoch". It was an incentive for further work, support and encouragement of children's interests. They showed exceptional creativity, as well as diversity in their impressions of the same story; one group built Reygoch's castle by exploring all laws of statics, balance and materials in building, and other group drew characters from the story. A few children were retelling a story, one girl was encouraged to write it down, then children illustrated it and compiled it all into a picture book which is an authentic work of children aged five to seven.

Consequently, one year since the beginning of the project, it can be concluded that influence of literary work on preschool children is extremely positive because it has not only encouraged language skills and communication development, which was the original goal, but it has also encouraged knowledge, imagination, self-confidence and various ways of expressing the story, such as drama and art.

Keywords: fairy tales, artistic expression, children, Croatian Tales of Long Ago

Željka Požgaj
Dijana Guštin

Dječji vrtić „Medveščak“, Zagreb

Kreativnost kao podloga za inovacije – inovacija kao temelj za primjenu kreativnosti

Nacionalni kurikulum daje smjernice da kreativnost kao odgojna vrijednost predstavlja osnovu razvoja djeteta kao inicijativne i inovativne osobe koja je u stanju inicirati, prepoznati i pronalaziti originalne pristupe i rješenja različitih problema. Kurikulum našeg vrtića i cjelokupno okruženje usmjereno je na dijete i njegovu prirodenu kreativnost, a da bi kod djeteta znali i mogli prepoznavati i poticati kreativnost, vodimo se idejom „od kreativnog odgojitelja ka kreativnom djetetu“. Uloga ravnatelja i stručnih suradnika usmjerena je prema osiguravanju konteksta za cjeloživotno učenje, a uloga odgojitelja je da u takvom kontekstu omogući djeci promatranje svijeta „širo otvorenih očiju“. Na taj način svi dionici svoje doživljaje i postignuća izražavaju kreativno i nesputano, čime se stvara klima koja podržava učenje, osnažuje umjetničke i stvaralačke sposobnosti te ih potiče na promišljanje o novim idejama i mogućnostima kreativnog izražavanja. U takvom procesu Dječji vrtić Medveščak sustavno je promišljao i razvijao te implementirao neke nove inovativne pristupe rada koji su potaknuli promjenu osobnih i profesionalnih paradigmi, a što je dovelo do razvoja poduzetničkih kompetencija te kritičkog i kreativnog mišljenja svih dionika procesa. Da bi u tom procesu i dijete postalo i ostalo kreativno, u svoj rad implementirali smo tezu četiri „k“: kreativno dijete, kreativni proces, kreativno postignuće i kreativno okruženje. Sva četiri područja povezana su i višestruko isprepletana unutar odgojno-obrazovnog procesa.

Ključne riječi: kreativno i kritičko mišljenje, teza-četiri „k“, divergentno mišljenje, uloga okruženja i odgojatelja

Željka Požgaj
Dijana Guštin

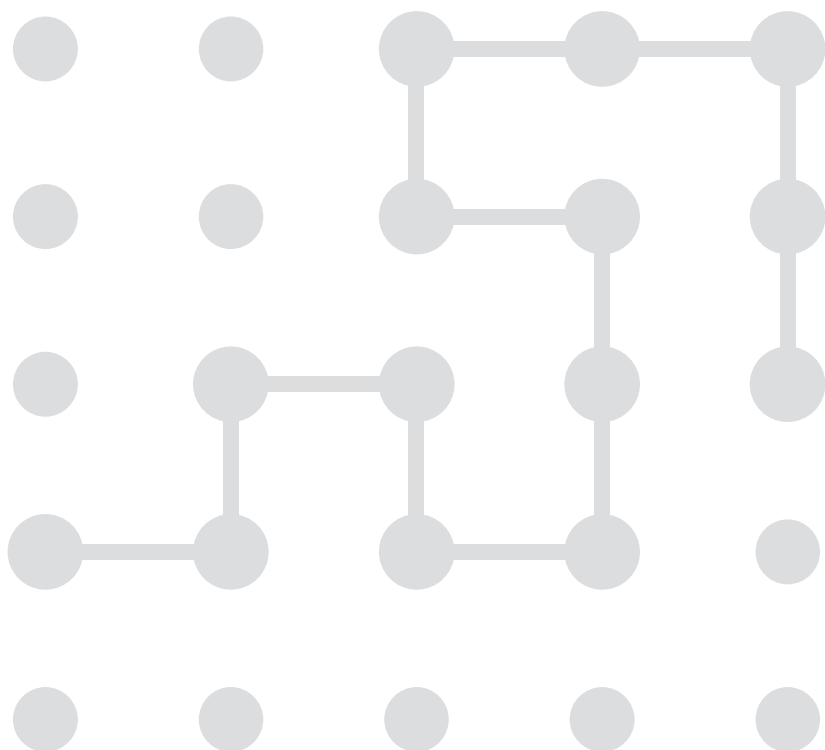
“Medveščak” Kindergarten, Zagreb

Creativity as Innovation Platform – Innovation as the Basis for the Use of Creativity

The National Curriculum provides guidelines for creativity as an educational value which represents basis for child development as an innovative and initiative individual who's capable to initiate, recognize and search new, original methods for solving different problems. Curriculum of our Kindergarten and its all-inclusive environment is focused on a child and its generic creativity. In order to be able to recognize its individual creativity, we're guided by the idea “from a creative teacher to a creative child”. The principal's role and the role of expert associates are directed towards ensuring context for lifelong learning, and the role of the educator is to enable children to observe the world “with eyes wide open”. In that way all parties express their experiences and achievements creating a climate that supports learning, empowers artistic and creative abilities and encourages reflection on new ideas and creative expression possibilities. In such process, Medveščak Kindergarten had systematically considered, developed and implemented new innovative approaches that motivated changes of personal and professional paradigms, leading to development of entrepreneurial competence and critical and creative thinking of all parties. In order to help a child also become and remain creative in this process, we have implemented the thesis of four “C's” into our work: creative child, creative process, creative achievement and creative environment. All four areas are linked and multiply intertwined within the educational process.

Keywords: creative and critical thinking, thesis – four “c”, divergent thinking, environmental role and the role of educators

SEKCIJA 13

SECTION 13

Marja Godler

Šentvid Elementary School, Ljubljana, Slovenia

Storyline – New Teaching Approach

The second year in tuition introduces the work according to the internationally recognized accession of the Storyline. This way of working in our classes brings creativity, relaxation and joy to it, the students are in the center of events. Classes are held differently, my role is not just to convey information, I am primarily a guide and organizer of the work. Otherwise I plan the work and I am doing research instruction on V. scientific consulting Leadership in education. I further received a certificate to teach after the accession of the Storyline, which certainly is one of the most innovative learning environments, and taking account of all the learning principles of it. Cross-curricular connections are running very smoothly, and some of the themes light up from more angles (e.g. when the students learn in detail about the natural unit in which they reside, they upgrade their skills even with a trip to a randomly chosen place). Using the method of collaborative learning, they have organised the whole holiday, wrote a log and created means of transportation. For easier understanding of the approach of the Storyline, I'm here to further present our work.

SEKCIJA 14

Tijana Vidović
Inga Seme Stojnović

Agencija za odgoj i obrazovanje

Baština u srcu igračke

Važnost igre neupitna je kroz cijeli život, a posebno u ranim godinama jer je ona, zapravo, temeljna aktivnost djeteta i u igri djeca stječu znanja i vještine, upoznaju svijet koji ih okružuje te na temelju tih iskustava grade vlastitu osobnost i pripadnost društvu u kojem žive. Stoga se može pretpostaviti da će dijete sve što upozna kroz igru – i zavoljeti. Igračke namijenjene djeci predškolske dobi, ovisno o težini zadaća, pomažu djetetu u uvježbavanju vještina te djetetu daju mogućnost vizualnog upoznavanja hrvatske baštine kroz igru. Ponudu didaktičkog materijala u Republici Hrvatskoj većinom čine igračke iz uvoza te je ideja bila stvoriti nešto naše i novo, „hrvatsku kreaciju“ (Croatian Creation). Igračka je u funkciji poticanja cjelovitog razvoja djeteta, uz mogućnost stimuliranja svih osjetila. Dijete će korištenjem materijala imati mogućnost izbora: uživati u igri koliko želi i s kim želi, odabrati čime će se igrati, kako, kojim tempom će rješavati zadatke, uvježbavati socijalne vještine odabirom prijatelja s kojima će se igrati, poštivanjem prihvaćanja pravila igre ili izmišljanja novih pravila, izmišljanja novih načina igranja ponuđenim materijalom, mogućnošću izmišljanja potpuno novih materijala za igru, stjecati navike slušanja, traženja pomoći, doživljaj uspjeha, širenja znatiželje i upoznavanja s podrijetlom materijala za igru – upoznavanje djedovine, hrvatske baštine kroz igru prema osobnom interesu, stavljanja u odnose s drugim poticajima. Baština koju smo smjestili u srce igračke tako nam postaje neiscrpan izvor inspiracija za stvaranje novih doživljaja i iskustava usklađenih s vremenom i društvom, a da pritom prave vrijednosti ne ugrožavamo, već produbljujemo. Cilj radionice je kroz igru s HAI igračkama upoznati dio baštine Republike Hrvatske.

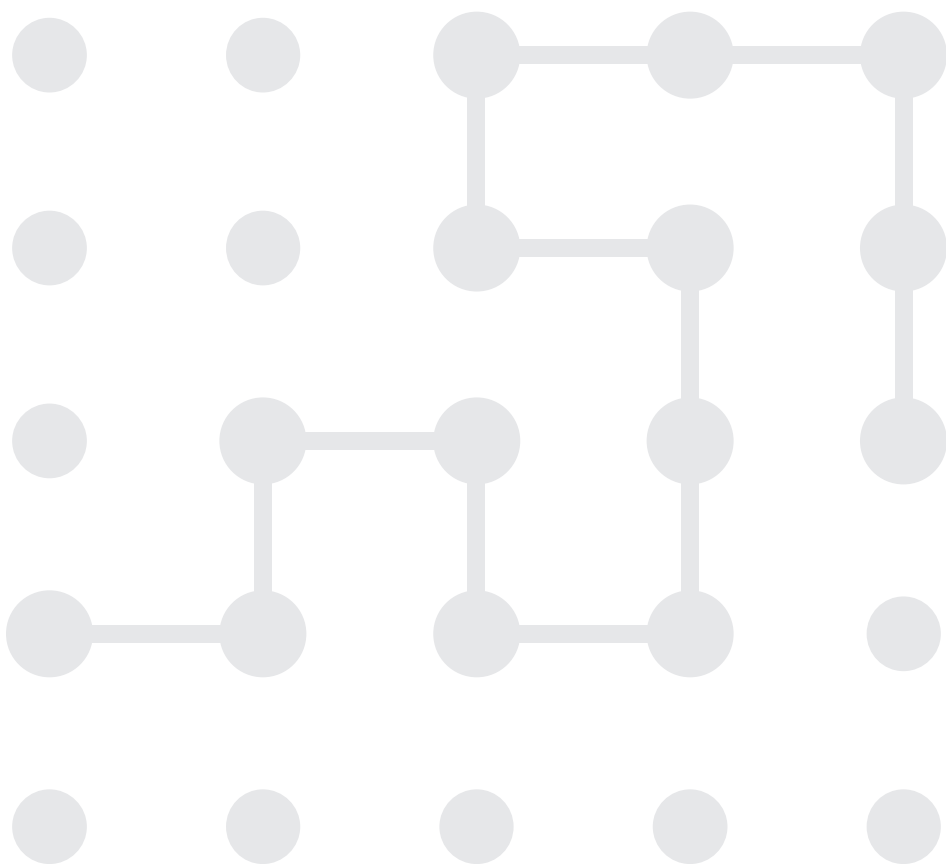
SECTION 14

Tijana Vidović
Inga Seme Stojnović

Education and Teacher Training Agency

Heritage in the Heart of Toy

The importance of the game is unquestionable through the entire life, especially in the early years, because it is, in fact, the core activity of the child. Children acquire knowledge and skills through playing, and acquaint themselves with the world around them. Based on these experiences, they create their personality and sense of belonging to the society in which they live. Therefore, it can be assumed that the child will love all the experiences which come through play. Toys intended for children of preschool age, depending on how difficult a task is, help the child to train its skills and give the child the opportunity to meet the Croatian heritage through play. The didactic material available in the Republic of Croatia is mostly imported, so our idea was to create something of our own: the “Croatian Creation”. The aim of the toy is to encourage the overall development of a child, with the ability to stimulate all senses. By using the material, the child will have a choice: to enjoy playing with it as much as it wants, with or without company, to choose how to play, what with, at which pace will it handle tasks, train social skills by choosing friends to play with, respecting the rules of play or creating new rules, inventing new modes of playing with the material offered, developing new play materials, acquire listening habits, seeking help, experiencing success, spreading curiosity and getting acquainted with the origin of play materials – getting to know the ancestral heritage, Croatian heritage through play according to your personal interest, correlating with other stimuli. The heritage we’ve placed in the heart of the toy thus becomes an inexhaustible source of inspiration for creating new experiences in sync with time and company, while not endangering the true values – on the contrary, we deepen them. The aim of the workshop is to learn more about the Croatian heritage through playing with HAI toys.

ZADAR, 2017.